The Byelorussian Times

ЧАС
Двумоўны беларускі
часапіс у З.Ш.А.

No.34-35, Vol.7, USPS 345–170 November 1981 - January 1982 9-06 Parsons Blvd., Flushing, N.Y. 11357 Price $1.35

As Poland Suffers A Historical Perspective

Recently, the world's attention has been focused on events in Poland where newly emerging freedoms and reforms are being suppressed by the Polish Communist Government on orders from Moscow. The Western public views Poland as an unfortunate innocent victim brutally suppressed by Russia. While Moscow undoubtedly is responsible for Poland's plight, such simplistic generalizations are always misleading when they are taken out of their historical perspective and fail to consider the possibility that there might be more than one villain and that Poland is one of them.

A historical view of Poland's relations with her neighbors to the east leads to the conclusion that Poland has not been averse to using the same tactics for which Moscow presently is condemned in Poland, and that the present unfortunate situation in Poland may be traced to Polish imperial aspirations.

The knowledge about Poland's imperial tendencies has been suppressed in the West both by Polish propoganda and by the greater threat of Russian imperialism. That is why a historical background of these events is essential to an understanding of the Polish problem and of its neighbors, primarily Byelorussia.

Shortly after the final Russian conquest of the Commonwealth of Byelorussia (then called Litva) and Poland in 1795 the Poles began the process which eventually led to the restoration of their independence in 1918. During this period, in nearly all major capitals of Europe and America, the Poles were engaged in a political campaign which, generally speaking, consisted of lambasting Russia and generating sympathy for themselves. They tried to instill in the Western mind the idea that "Poles are completely different from those Russian barbarians", that the Poles are "the only Slavic people which have fully assimilated the high standards of West-European culture" and that among the Slavic peoples "only Poles are capable of nurturing the principles of freedom, equality and brotherhood." Along with these high-sounding slogans the Poles displayed a map allegedly of "Poland" which encompassed vast territories from the Baltic to the Black Seas and included Byelorussia, Ukraine, Zhamoyc(Soviet Lithuania) and other lands.

In early twentieth century there developed in the West a policy primarily due to ignorance about Slavic history and ethnography and to an ever increasing fear of an expansionist Russian Tsarist empire, that perhaps Poland should indeed be established on territory "from sea to sea" (from the Baltic to the Black Seas) to isolate and to protect Western Europe

(continued on page 2)

Demonstration at the U.N.

Many Nationalities Express their Solidarity with "Solidarity"

Byelorussian placards at the demonstration.

On Saturday, January 9, 1982, a demonstration by several hundred persons was held first at the United Nations in New York and later near the Soviet Mission to the U.N. in support of the "Solidarity" movement. While most of the participants were Poles, most of the subjugated nations of Eastern Europe were also represented either directly or by the organization "American Friends of Anti-Bolshevik Block of Nations", lending their support to "Solidarity".

Byelorussian, Ukrainian, Bulgarian, Afghanistanian, Zhamoycian(Lithuanian) and other placards were visible at the demonstration.

In addition to exhibiting their support for "Solidarity" and condemnation of its suppression, the demonstrators also expressed the hope that similar "Solidarity-type" movements will spread throughout the subjugated countries of the USSR and its satellites which will lead to a revolt against Moscow. With that view there were expressions of a need for cooperation among the subjugated peoples. In addition, the participants demanded that the U.N. consider the matter of the recent suppression of "Solidarity" by the Moscow-backed Warsaw government.

Solzhenitsyn criticizes U.S. international broadcasting policy

In a television interview on the 'Tomorrow Show' shown in New York on December 29, 1981, Aleksandr Solzhenitsyn has made one of his strongest accusations against the U.S. Government's international broadcast policy to the Soviet Union by the Voice of America and Radio Liberty. He categorically stated that the "most important and vital information needed by the people of the USSR is strictly censored and forbidden to be broadcast" by these radio stations for which the "State Department is to blame." He also noted that the State Department "will not lower itself" to using a great wealth of badly needed information from the emigre organizations and "trembles in fear" of offending Moscow and of being accused of meddling in the internal affairs of the USSR.

Yet the State Department likes to emphasize the alleged high standards of 'accuracy', 'credibility' and 'professional ethics' observed in its international broadcasting. However, when important information is deliberately withheld by the U.S. under the pretense of 'accuracy' and is also omitted by Soviet censorship, the result is a void which, according to Solzhenitsyn, leads to "ignorance and disinformation" in the USSR.

In Solzhenitsyn's view, the most important information needed by the peoples of the USSR pertains to their own varied problems such as labor unrests, problems of the economy, questions of political freedom and we should add of nationalism within the constituent republics. Almost invariably, all this information is censored both by the U.S. and the Soviet governments.

It was obvious from the interview that Solzhenitsyn has no confidence in the U.S. State Department's ability to conduct successful foreign policy especially in view of the inexcusable blunders that it had made in the past. These blunders include arming the Soviet Union in the decade before the Second World War and today these exact blunders are being repeated with respect to Red China which, one day will most likely become "another Soviet Union" and will threaten the United States. Solzhenitsyn is highly critical of the apparent inability of the State Department to learn from the lessons of history and stresses that "you must know" what you are doing. This is a reference to the excuse sometimes raised by apologists of the U.S. policy of arming the Soviet Union that the U.S. could not forsee the consequences.

In Solzhenitsyn's opinion, if the U.S. had begun disseminating accurate information to the USSR in the 1930's during the period of the Great Purges instead of befriending Stalin and his successors, then there would be no Communism today.

* * *

Aleksandr Solzhenitsyn is unquestionably one of the great men of our time even though he is less than sympathetic to the problems of the subjugated nations enslaved within the USSR and is a Russian Big-Nation chauvinist.

He is also a prophet of morality and is adept at pointing out the errors, onesidedness, and blind spots in Western society for which he is both liked and misunderstood by a society which does not take kindly to prophets especially if they happen to be right.

A Historical Perspective

(continued from page 1)

from Russia. France was the principal proponent of this approach and, while still Russia's ally, supported all Polish demands.

Byelorussians and Ukrainians, on the other hand, did not engage in a similar campaign in the West and consequently very little was known about them. Polish propoganda characterized these peoples as being "really Poles," and much of the West accepted these biased Polish statements.

When the national liberation movement re-emerged in Byelorussia at the beginning of the 20-th century and spread throughout the masses, the Poles did everything they could to suppress, oppose and discredit it as "Communist".

This type of Polish misrepresentation persisted to the very moment the government of the newly-established Byelorussian National Republic sent its delegates to the Versailles Peace Conference at the end of World War I. However, in order to prevent the Byelorussian delegation from being seated at the Conference, the Poles changed their tactics. Byelorussians now were their "dear brothers" and in emotional speeches the Poles expressed their desire to establish a "New Poland" on the basis of "fraternal" relationships among the Poles, Byelorussians and Ukrainians. The West believed the Poles and their expressed promises that "brothers Poles" having received their independence will support their "smaller brothers" and will protect their national rights. As it turned out, this was a deception.

Already in 1918, the Polish head of state, Marshal Pilsudski, began to ignore his Byelorussian "partners" whom he, in fact, never regarded as such despite public rhetoric to the contrary. According to Aleksandra Bergman, a Polish scholar, in an article published in Warsaw in 1974, Pilsudski viewed Byelorussians as people without political expertise or conspiratorial tendencies and therefor not dangerous, but as people who could easily be used (for Polish purposes). Of interest is Pilsudski's letter to the Polish President Paderewski, dated April 1919, in which Pilsudski instructed Paderewski on how he should conduct his policy at the Versailles Conference to ensure that Byelorussia would come under Polish rule. At the same time Pilsudski assured Byelorussians that Poland would actively seek and support unification of all Byelorussian lands into a separate state.

Byelorussia's chief delegate to the Versailles Conference was Anton Luckievic who was Minister of Foreign Affairs and Prime Minister of the Byelorussian National Republic. Although he was not officially seated at the Conference, in 1919 Luckievic had spent much time in Paris seeking support for Byelorussian independence among other delegations, agitating against Poland and unnerving the Polish leaders.

Eventually Pilsudski decided that Luckievic must be stopped because he was dangerous to the Polish cause in Versailles and invited Luckievic to Warsaw for "talks". Luckievic accepted the invitation, but upon his

(continued on page 3)

Byelorussian Ethnographical Boundary (Litva proper)

Western Frontier of the Russian Czarist Empire in 1914

German-Russian Front in October 1917

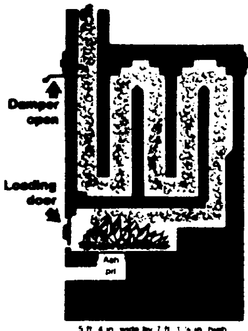
POLISH OCCUPATION OF BYELORUSSIA IN THE 20-th CENTURY

1919 – The Polish state established by the Versailles Treaty at the end of World War I consisted of: section (A) on the map, the Byelorussian Bielastok Province (B), the remainder of western Byelorussia (C), and part of Ukraine (D).

1940 – Byelorussia reclaimed her western frontiers, sections (B) and (C). Ukraine reclaimed section (D).

1945 – The Byelorussian Bielastok Province (B) again occupied by Poland in accordance with the Soviet-Polish Treaty of August 16, 1945. Poland also received former German territories (E) and (F).

BYELORUSSIAN FIREPLACES

A Byelorussian fireplace (often called Russian fireplace in the U.S.) may not be one of the most conventional looking wood burning devices ever invented, but it is said to be one of the most efficient. A well constructed Byelorussian fireplace has an efficiency rating of about 90%, outperforming a wood burning stove by 20% and most gas furnaces by the same amount. It is three times more efficient than an ordinary fireplace.

According to Jay Jarpe, Staff Engineer at the New Mexico Energy Institute in Albuquerque, who is conducting research on the Byelorussian fireplaces, it has been in use in Byelorussia and northern Europe for centuries. It was popularized in the U.S. by a Maine carpenter and mason, Bassilio Lepuchenko. He grew up in Byelorussia where such fireplaces are commonly used and now builds them all over New England. It is his classic design that Jarpe is studying in New Mexico.

The Byelorussian fireplace is about two feet wide, four feet deep and seven feet high. The interior of the fireplace has chambers above an enclosed firebox which capture heat from the burning wood.

The firebox holds about a cubic foot of dry wood cut into 24 to 30 inch lengths. The wood must be split into pieces no larger than 3 inches in diameter to insure complete and even burning.

When a small quantity of wood has burned down to a bed of hot coals, the chimney damper may be closed with no danger of carbon nonoxide escaping. (A blue flame is evidence of carbon monoxide). The fireplace is now a closed system and will heat a medium sized home for about 12 hours using a cord of wood every 40 days.

"The magic of this heating system is that nearly all of the energy is given off as heat to the brick walls", Jarpe said. "Because of the heat retention characteristics of masonry, the fireplace requires fueling only twice a day – even in the worst of weather. The brick walls radiate a constant even warmth. You can even hold your hand over the chimney and feel no heat escaping".

In addition to these energy conserving aspects of this Byelorussian fireplace, the considerable mass of the masonry wall also lends itself to an aesthetic element of the interior design.

For more information about the Byelorussian fireplace, contact Charles Ostrander, PE, Illinois Masonry Institute, 1550 Northwest Highway, Suite 201, Park Ridge, Ill. 60068 or call (312)297-6704.

Edited from the "Mason's Line", Fall 1980

A HISTORICAL PERSPECTIVE (continued from page 2)

arrival in Warsaw he was ignored by Polish officials and Pilsudski himself already had left for Paris. Furthermore, Luckievic was prevented from returning to Paris when Poland very conveniently decided not to honor his diplomatic passport issued by the Byelorussian National Republic.

The question remains whether Luckievic and his Byelorussian delegation would have been seated at the Versailles Conference if he were able to return to Paris. Luckievic was an able diplomat and Byelorussia (and Ukraine) may have come into being in which case Moscow would not be as big a threat as it now is generally and to Poland specifically. The Poles, by conspiring against Luckievic in an attempt to build an empire of their own may have done far greater harm to themselves and the world than they had ever realized.

Another chapter in Byelorussian-Polish relations concerns the Polish occupation of Byelorussian lands after the German retreat at the end of the First World War and the ensuing Polish struggle against Bolsheviks for their own freedom. The Government of the Byelorussian National Republic had compiled extensive documents on this subject many of which were published in 1919 by K. Ezavitau in seven languages. These documents show that contrary to Polish claims that they were "fighting Communists" in Byelorussia and liberating their own lands, the Poles actually were attempting to annex Byelorussia and systematically suppressed everything Byelorussian in regions under their control. Thus, for example, Byelorussian – language schools were closed, Byelorussian-languge newspapers and other publications were forbidden, official discrimination was instituted against the Orthodox Church which represents the vast majority of Byelorussians, much of the Church property was confiscated and converted to Roman Churches or used for other purposes, a great number of inexcusable atroci ties were committed against the Byelorussian population with a zeal and fanaticism which in many instances far exceeded anything the Russians had ever done, and it was even forbidden to speak Byelorussian in public.

The *Byelorussian Times* will selectively reprint these documents, first in Byelorussian and later in the English translation.

Even though these documents are more than sixty years old, the attitude of the Poles toward Byelorussians expressed in them has not changed to this date. In the Polish-occupied Bielastok Province, the present Polish government has also closed all Byelorussian-language schools which were reopened after World War II and has even decreed that minority groups (Byelorussians) do nor exist in Poland, not even in occupied Bielastok. This is similar to the Arabs' non-recognition of the existence of Jews and the State of Israel in the Middle East. Even Moscow has not dared to go so far in Russian-occupied Soviet Byelorussia. In addition, knowledge of the past Byelorussian-Polish relations will serve us as a guide to future relations.

So, while we sympathize with the plight of the Polish *Solidarity* movement in humanitarian terms, there is also a feeling that Poland is getting a taste of its own medicine. It is undoubtedly true that neither *Solidarity* nor any other movement in the foreseeable future is likely to change the Polish anti-Byelorussian attitudes and expansionist tendencies which, because of their short-sightedness and hot-tempered and chauvinistic character were a source of grief in Eastern Europe for the past several centuries. It was Polish greed for territory and an empire which led to the collapse of the Byelorussian state Litva and doomed Poland to Russian domination which persists to this date.

The Byelorussian Times
ЧАС
USPS 345–170
9–06 Parsons Blvd.
Flushing, N.Y. 11357
U.S.A.
A Byelorussian Newspaper
Published bimonthly in January, March, May, July, September and November.
Dr. Roger Horoshko, Publisher
Annual Subscription
$8 in U.S. currency
$10 Canadian, £6 English
Postmaster:
Send address changes to the
BYELORUSSIAN TIMES
Box 141, Whitestone, N.Y. 11357
Second Class Postage Paid at
Flushing, N.Y. 11355
„ЧАС"
Двумоўная
беларуская газэта
Выходзіць 6 разоў на год у студзені, сакавіку, травені, ліпені, верасьні й лістападзе.
Др. Р. Гарошка, Выдавец
Гадавая Падпіска
8 амэрыканскіх даляраў
10 канадыйскіх даляраў
6 ангельскіх фунтаў
Артыкулы прынятыя да друку падлягаюць скарачэньню й карэкце.

New Attempts to Reform Voice of America

In view of Poland's mid-December suppression of the 'Solidarity' movement, the Voice of America (VA) has doubled its Polish programing to five hours a day. However, since that time, the closest attempt toward overt propoganda by the VA was a report tracing the rise and fall of 'Solidarity.' According to Catherman, deputy director of VA, "We are trying to do nothing that might exacerbate tensions in Poland." This is, unfortunately, just another way of saying that the U.S. does not wish to offend Moscow.

As bland as the Polish programing has been, the State Department restrictions are even more severe toward broadcasting to the subjugated countries within the USSR. However, under the Reagan Administration's directives there is now a move to strenghten propoganda elements of American International Broadcasting and to abandon a "tendency toward mush", despite strong opposition to these changes in Congress and the entrenched bureaucracy.

The Byelorussian community in the U.S. gladly supports the President's initial moves to reform the VA, although it is not yet clear to what extent the Administration will be able to overcome its opposition in this matter. Already Bernard H. Kamenske, director of the News Division at VA has resigned in opposition to these reforms charging that they would detract from the radio's "credibility".

In connection with these reforms it should be stated once again that the U.S. must, for its own safety, seek dismemberment of the USSR by every means, but primarily by supporting and encouraging national liberation movements and revolts in Byelorussia and Ukraine, the two principal non-Russian constituents of the USSR without which the Russian empire can not exist. Among other means, such support and encouragement can be given by appropriate Byelorussian language programing by VA and Radio Liberty. The alternative to this policy, it seems to us, is nuclear war with the USSR.

Scenes from the pro-Solidarity demonstration at the United Nations showing Byelorussian and Bulgarian participants. Story on page 1.

Vitaut Nestor an Eagle Scout

RECEIVES ONE OF THE HIGHEST HONORS IN SCOUTING
President Reagan Sends Congratulations
Bishop Iziaslav Opens Ceremonies with Invocation

On Nov. 15, 1981, Boy Scout Troop 134 of Mohegan Lake, New York, hosted a Wiccopee District Court of Honor at St. Mary's Episcopal Church in Mohegan Lake to honor an Eagle Scout, Vitaut Nestor, son of Byelorussian immigrants Mr. and Mrs. Eugene Nestor presently residing in Mohegan Lake.

Vitaut first joined Scouting in 1973 as a Cub Scout. In 1976 he received his "Arrow of Light" award and subsequently joined Scout Troop 134 of which he now is a member. As a Scout, Vitaut held several important functions, including: den chief for Pack 134, assistant patrol leader, patrol leader, assistant senior patrol leader, senior patrol leader, and presently Vitaut is junior assistant scoutmaster.

Vitaut attended Camp Read in 1976, 1977 and 1978, and Eagle Trail in 1979. In 1978 he was elected and inducted into the Order of the Arrow. In 1978 he was also elected to attend the Troop Leadership and Development program at Camp Siwanoy. In 1981 he was a staff member at Camp Read.

Vitaut Nestor

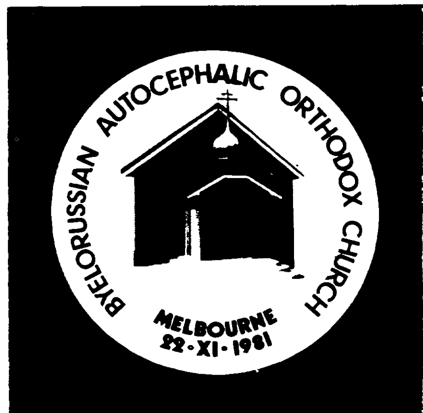
Finally, on Nov. 15, 1981, Vitaut received one of the highest awards in Scouting, an Eagle Badge, presented at an elaborate ceremony called the Eagle Court of Honor.

Edward Walker, chairman of Troop 134 presided over the ceremony attended by about 80 persons. Bishop Iziaslav of the Byelorussian Autocephalic Orthodox Church of which Vitaut is a member, delivered both the invocation and benediction. District Commissioner Ray Brown administered the Eagle Scout Oath. District Advancement Chairman Edward Luisa presented the Eagle Awards and a personal letter of congratulations from President Ronald Reagan. The meaning of the Eagle Badge was described by Dr. Vitaut Kipel, chairman of the Byelorussian Republican Federation and a former scoutmaster. The Eagle Charge was administered by a West Point Cadet and an Eagle Scout, Edward Walker.

ВІЗЫТАЦЫЯ ЎЛАДЫКІ ІЗЯСЛАВА Ў АЎСТРАЛІІ

НАДЗВЫЧАЙНА ЎРАЧЫСТАЕ, „КАРАЛЕЎСКАЕ" ПРЫНЯЦЬЦЕ ЎЛАДЫКІ ІЗЯСЛАВА Ў АЎСТРАЛІІ

У МЭЛЬБУРНЕ

Копія мэталёвага значка выданага на памяць пасьвячэньня царквы ў Мэльбурне

На просьбу Настаяцеля й Парафіяльнае Рады Беларускае Аўтакефальнае Праваслаўнае Царквы ў Мэльбурне, Аўстраліі, на выкананьне чыну пасьвячэньня нова-набытай Царквы ў Парафіі сьв. віленскіх Мучанікаў Антона, Яна й Эўстафа, Сабор Япіскапаў БАПЦ дэлегаваў Прэсьвячэннага Япіскапа Ізяслава.

У Мэльбурн самалёт з Япіскапам Ізяславам прыляцеў 18-га лістапада 1981 г. На лётнішчы Ўладыку спаткалі Настаяцель месцай парафіі БАПЦ, Мітр. Пратпр. а. Аляксандар Кулакоўскі, прадстаўнікі Парафіяльнае Рады й парафіяне з прыгожымі букетамі сьвежых кветак.

На лётнішчы: спатыкаюць Уладыку Ізяслава з кветкамі

У нядзелю 22 лістапада адбылося ўрачыстае пасьвячэньне нованабытай Царквы Япіскапскім чынам і Літургія якую адправіў Уладыка Ізяслаў у асысьце Настаяцеля Парафіі а. Аляксандра й а. Аўгена Сітніка Настаяцеля Парафіі сьв. Пятра й Паўла ў Адэлайдзе. У часе Багаслужбы Царква была перапоўненая зьмясціўшы толькі меншую частку прысутных парафіянаў і гасьцей якія зьехаліся з Мэльбурну, з Адэлайды й з іншых аколіцаў Аўстраліі.

Пасьля Багаслужбы ўсе былі запрошаны на супольны абед прыгатаваны Сястрыцтвам і ладжаным у вынанятай суседняй залі, але й там таксама ня ўсім знайшлося мейсца бо ніхто не спадзяваўся так шмат людзей. У часе абеду прамаўлялі Ўладыка Ізяслаў, Настаяцель Парафіі й некаторыя прыхажане якія падкрэсьлівалі вялікае асягненьне парафіі ў Мэльбурне дзякуючы каторай БАПЦ ўзрасла яшчэ на адну сьвятыню.

26-га лістапада Ўладыка Ізяслаў адляцеў у Парафію БАПЦ ў Адэлайдзе й у Мэльбурн вярнуўся 10-га сьнежня дзе 13-га сьнежня ізноў служыў у нова-пасьвячанай Царкве разам з а. Аляксандрам.

Вечарам 16-га сьнежня а. Кулакоўскі са сваімі парафіянамі ладзілі разьвітальны вечар для Ўладыкі Ізяслава. Была вельмі мілая атмасфэра й шчырасьць людзей была выказана ў іхных падарунках, пажаданьнях і абяцаньнях падтрымкі ў будучыні. Толькі дзьве асобы ненaлежучыя да парафіі стараліся ставіць для Ўладыкі Ізяслава правакацыйныя пытаньні ў сувязі із закалотам у БАПЦ але гэта не зьмяніла ўрачыстага настрою на вечары.

Пазьней, успамінаючы разьвітальны вечар у Мэльбурне, Уладыка Ізяслаў казаў: „Я запраўды чуўся вельмі добра й сама Аўстралія стала мне блізкаю й дарагою, бо там жывуць нашыя дарагія веруючыя Беларусы."

У АДЭЛАЙДЗЕ

Да Адэлайды Ўладыка Ізяслаў прыляцеў 26-га лістапада 1981 г. На лётнішчы яго спаткалі: Настаяцель Парафіі сьв. Апосталаў Пятра й Паўла ў Адэлайдзе, а. Аўген Сітнік з матушкаю, украінскія сьвятары а. Зелінскі й а. Шаблі, рэгэнт хору сп. Бурнос, сп-ня Бурнос, сп. Рольсан і прадстаўнікі ад парафіі з прыгожымі букетамі жывых кветак.

28-га лістапада з удзелам Настаяцеля Парафіі а. Аўгена й запрошаных вышэйуспомненых украінскіх сьвятароў была адпраўлена Ўрачыстая Вячэрня, а ў нядзелю 29 лістапада саборная Архірэйская Багаслужба ў перапоўненай царкве.

Пасьля Багаслужбы ўсе сабраліся ў парафіяльнай залі на прыгатаваны парафіяльны абед і акадэмію з нагоды ўгодкаў Слуцкага Збройнага Змаганьня. У праграму акадэміі ўвайшлі: зьмястоўны рэфэрат, канцэрт пад кіраўніцтвам сп. Бурноса й выступленьне аднаго Беларуса з Беласточчыны са сваімі дзецьмі, якія прасьпявалі пад акампанымэнт акардыёна некалькі беларускіх песьняў.

У часе свайго пабыту ў Адэлайдзе, Уладыка Ізяслаў супольна з а. Аўгенам ушанавалі памяць Адраджэнца БАПЦ сьв. пам. Архіяпіскапа Сергія й заснавальніка парафіі й галоўнага будаўніка Царквы ў Адэлайдзе, сьв. пам. Пратаярэя а. Міхаіла Шчурко, і на іхных магілах былі адпраўлены паніхіды.

6-га сьнежня Ўладыка Ізяслаў служыў у украінскай царкве разам з украінскім Мітрапалітам Мсьціславам які тады наведваў Адэлайду, а на 4-ю гадзіну тога самага дня Ўладыка Ізяслаў і а. Аўген Сітнік былі запрошаны на прыняцьце ладжанае Украінцамі ў украінскім доме дзе Уладыка Ізяслаў выступаў заклікаючы прысутных да супрацоўніцтва паміж нацыянальнымі Цэрквамі, вытвараючы гэтым супольную сілу супраць тых, што варожа ставяцца супроць Аўтакефальных Цэркваў.

З Адэляйды Ўладыка Ізяслаў вярнуўся ў Мэльбурн, а ад туль украінскі сьвятар забраў яго ў места Джылён, дзе 16-га сьнежня адбылася другая супольная Багаслужба з Мітрапалітам Мсьціславам.

У СЫДНЭІ

У чацьвер 17 сьнежня 1981 г. Уладыка Ізяслаў прыбыў у трэці беларускі асяродак у Аўстраліі, у Сыднэю, места якое зьяўляецца адным з найбольшых беларускіх асяродкаў у Аўстраліі, але зь няведамых прычынаў прыходу БАПЦ яшчэ ня мае. Таму нядзельную Багаслужбу Ўладыка Ізяслаў служыў у украінскай царкве разам з Мітрапалітам Мсьціславам.

На працягу наступных некалькіх дзён, Уладыка Ізяслаў спатыкаўся з многімі Беларусамі асабіста а таксама з беларускім грамадзтвам на сустрэчы ладжанай 20 сьнежня ў Беларускім Доме. Падчас гутарак, атмасфэра была прыемная і, так як і ў іншых мейсцах Аўстраліі, шмат гаварылася пра стан і падзеі ў БАПЦ. На адно пытаньне Ўладыка Ізяслаў адказаў, што ён „не спадзяваўся ад вернікаў Аўстраліі такое шчырасьці й гасьціннасьці, а таму Беларусы Аўстраліі сталіся для мяне асабліва блізкімі й дарагімі." На іншае пытаньне ў справе няладаў сярод вернікаў і духавенства ў Амэрыцы, Уладыка адказаў, што „найбольшую віну паносіць Уладыка Мікалай зь якім ня можна дайсьці да паразуменьня." Належыць зазначыць, што на сустрэчы былі шчырыя сьведамыя Беларусы якія сваю Царкву й беларускія нацыянальныя справы ставяць вышэй сваіх асабістых інтарэсаў і іхныя разважаньні былі рэальныя й гутаркі шчырыя.

Спатканьне Ўладыкі Ізяслава перад уваходам да царквы ў Мэльбурне

„Гэта была мая апошняя мілая й рачовая гутарка з братамі Беларусамі ў Аўстраліі. Некаторым здавалася, што гэта вельмі кароткі мой пабыт ды прасілі мяне яшчэ адкладыць паварот у Амэрыку", пазьней казаў Ўладыка. Аднак плян падарожжа ня можна было зьмяніць, і Уладыка Ізяслаў адляцеў у Амэрыку 21 сьнежня 1981г.

Новы Храм БАПЦ ў Мэльбурне

ПРЫХОД СЬВЯТЫХ ВІЛЕНСКІХ МУЧАНІКАЎ АНТОНА, ЯНА Й ЭЎСТАФА

У Мэльбурне беларуская калёнія ня ёсьць вялікая лікам, але калі ходзіць пра духовую сьведамасьць, зразуменьне неабходнасьці мець сваю сьвятыню, абовязак перад Богам, Бацькаўшчынай і наступнымі пакаленьнямі, дык стойкасьці й вытрываласьці не бракуе.

Прыход БАПЦ ў Мэльбурне быў заснаваны ў 1959 годзе, але з прычыны розных цяжкасьцяў, на працягу 20-ці гадоў Багаслужбы адбываліся ў нанятым царкоўным будынку. Зразумелая рэч, што раскладаньні й складаньні царкоўных рэчаў нельга залічыць да вялікай прыемнасьці, а гэта ў сваю чаргу стала прыпамінала аб патрэбе прыдбаць собскі Храм Божы. Пошукі за адпаведным будынкам ніколі не спыняліся, але розныя прычыны, перадусім фінансавыя, былі перашкодай да асягненьня гэтай мэты.

У палавіне 1978 г. быў знойдзены стары будынак у добрым зручным мейсцы й цана была магчымая, але вымагаў грунтоўнага рамонту. Ня гледзячы на незавідны стан парафіяльнае касы, будынак купілі й адначасна прыступілі да зборкі ахвяраў.

Было атрымана багаславенства ад Блажэннага Ўладыкі Мітрапаліта Андрэя й 22-га чэрвеня 1980 г. быў адслужаны Малебен „Перад пачынам добрага дзела" пасьля чаго адразу прыступілі да рамонту й перабудовы будынку. Знайшліся людзі якія бязплатна аформілі й зацьвердзілі будаўляныя пляны, фахоўцы ахвяравалі матэрыял і сваю працу, іншыя, кожную суботу й вольны час удзялялі царкоўнай рабоце й патрэбам будынку. У выніку гэтага супольнага высілку, занядбаны, апушчаны драўляны будынак перамяніўся ў прыгожую новую цэгляную царкву з Еўфрасінеўскім крыжам не ейным адным купале, якой можа ганарыцца кожны суродзіч. Таксама была дабудаваная прыцаркоўная заля.

У сярэдзіне, Іканастас упрыгожаны шасьці футовымі іконамі, у Алтары пасланы дыван. Павешаны звон. Сястрыцтва падарыла тры панікадзілы (электрычныя), пашыла чатыры харугві й новыя аблачэньні на прастол, ахвярнік і на аналоі. Атрымалі тры новыя аналоі.

У нядзелю 12-га ліпеня 1981 г. была адслужана першая Багаслужба ў новай царкве. 25-га кастрычніка 1981 г. ахвярадаўцы-будаўнікі Храму сабраліся каб прадыскутаваць вынікі ўдзельных высілкаў і падзякаваць кожнаму хто прыйшоў з дапамогаю.

21-га й 22-га лістапада 1981 г. адбылося пасьвячэньне Храму. Чын пасьвячэньня выканаў Прэасьвячэнны Ўладыка Ізяслаў у саслужэньні а.ппрсв. Аляксандра Кулакоўскага, Настаяцеля Парафіі сьв. Віленскіх Мучанікаў Антона, Яна й Эўстафа ў Мэльбурне й а. Аўгена Сітніка, Настаяцеля Парафіі Пятра й Паўла ў Адэлайдзе. Падчас пасьвячэньня Храму сабралася так шмат

(працяг на 5-й бачынцы)

НОВЫ ХРАМ Б.А.П.Ц.

Царква сьв. Віленскіх Мучанікаў у Мэльбурне

(працяг з 4-й бачынкі)

парафіянаў і гасьцей, што толькі адна трэцяя частка прысутных змагла ўмясьціцца ў царкве.

Пасьля Багаслужбы Сястрыцтва разам з Парафіяльнай Радай ладзілі прыняцьцё, багаты й смачны пачастунак. Маладыя сьпявачкі пацешылі прысутных жартаблівымі беларускімі песьнямі. З прыемнасьцю трэба адзначыць, што пасярод прысутных было шмат моладзі а гэта-ж і ёсьць нашая надзея на перахаваньне нашых традыцыяў і здабычаў ў будучыне.

Шчыра дзякуем Богу за данае людзям разуменьне патрэбы мець беларускі Храм. Людзям добрае волі дзякуем за ўсебаковую дапамогу, ахвярадаўцам за шчодрасьць, працаўніком-будаўніком за ўдзеленыя высілкі, духавенству на чале з Уладыкам Ізяславам за завяршэньне дзела праз пасьвячэньне Храму, харыстам за ўпрыгожаньне Багаслужбаў мілагучнымі царкоўнымі напевамі, сябром Парафіяльнае Рады й Сястрыцтву за ахвярнасьць і высілкі пры прыгатаваньні прыняцьця й пачастунку, усім памесным і гасьцям прыбыўшым із Адэлайды й іншых мейсцаў за прысутнасьць на гэтай непаўторнай урачыстасьці.

Мы верым, што гэты нова-прыдбаны й пасьвячаны Храм Сьв. БАПЦ назаўсёды будзе для нас і для наступных пакаленьняў ня толькі мейсцам Малітвы, Прынашэньня Бязкроўнай Ахвяры, але й мейсцам для духовага адпачынку веруючых суродзічаў, мейсцам згоды й узаемнае пашаны дзе зможам падзяліцца добрымі, радаснымі як і смутнымі здарэньнямі.

Дапамажы Божа!

– Сакратар Парафіяльнае Рады Прыходу Сьв. Віленскіх Мучанікаў Антона, Яна й Эўстафа Мэльбурн

* * *

Ніжэй друкуецца ліста ахвярадаўцаў і ахвяраў у Аўстралійскіх далярах на набыцьцё й рамонт царкоўнага будынку ў Мэльбурне.

Ліста друкуецца па ангельску ў арыгінале:

Далі па 1,500 даляраў

Kulakouski Rev. A.

Далі па 1,000 даляраў

Borstok M.; Kasperowicz P.A.; Kulakouski R.I.V.; Milograd A.L.; Sherba Wl., A.,A., K.; Ustinov N.V.

Далі па 500 даляраў

Czeluk Z.K.; Krukowich S.E.; Parish of BAOC in Adelaide; Petrenko N.L.; Subotch O.M.; Tereszkiewicz M.M.; Zajac I.;

Далі па 400 даляраў

Molochko A.V.; Pietrukiewicz A.T.

Далі па 300 даляраў

Baranowski J.V.; Basaranowicz T.A.A.; Byelorussian Association of W.A.; Dujakovic V.E.; Karp Wl.A.; Kukiel A.O.

Далі па 250 даляраў

Hrusza E.N.; Kazuro D.A.; Schewtschuk J.K.; Subocz M.; Nikon M.

Далі па 200 даляраў

Bradbury R.H.; Cicilsza Wl.M.; Hrusza D.; Kontek J.H.; Pakidko F.K.; Schewtschuk E.; Schewtschuk Wl.I.; Skabej M.; Stasiewicz J.D.; Tatarow T.M.; Walentionak I.; Zarzacki V.

Далі па 120 даляраў

Nieborski E.M.; Polikarpowski A.; Swiaty J.D.L.

Далі па 100 даляраў

Aksiouczyc Wl.; Basaranowicz A.M.; Basaranowicz N.I.; Chowanski K.A.V.; Docherty J.H.; Domaszewicz Wl.V.; Duric S.A.; Halouka M.; Karas T.M.; Komarec M.M.; Kozlowa N.; Maroz A.; Potaszuk A.; Shejpak G.V.; Sheko M.; Sulivan A.; Zajac M.

Далі па 60 даляраў

Kadniak Z.; Sitkiewicz Wl.N.

Далі па 50 даляраў

Bahdanowicz V.; Duszkiewicz A.; Galina H.; Guz P.; Hrusza P.; Jastchenko J.; Dujakovic J.; Dujakovic P.; Korbut F.A.; Kosabucki M.; Kubrak M.D.; Linkiewicz Wl.; Lagun B.; Lagun U.; Mazyrko M.; Nieborski M.A.; Oxley L.L.; Romanowski Wl.; Romaszko J.F.; Tanona M.; Zacharow W.N.; Zuraulewicz A.

Далі па 40 даляраў

Airlite Windows; Greek; Grigoruk Wl.; Olga T.

Далі па 30 даляраў

Lebar I.O.; Riabczenko T.M.

Далі па 20 даляраў

Akwicki Z.; Church choir(Melb.); Daniltchenko M.; Dzwiak J.V.; Kononenko G.K.; Saldan A.; Podlewski E.; Zacharow I.I.; Zelam K.; Zoledzlewski F.; Zoledziewski W.

Іньшыя большыя ахвяры

Sisterhood in Melbourne –960.34; Rusak W.A. –750; Hustscha W.M. –700; Jeunievic M.N. –540; Parishioners in Melbourne –356.14; Metropolitan Andrew BAOC –232.06; Kuranowicz T. –150; Kudruk J. –137.62; Adelaide 13-7-1980 –130; Zyzniewski E. –89.01; Carol Singers 1979 –83; Makarewitch D.M. –70; Tickyj P.T. –25.

Меньшыя ахвяры

Daniltchenko L.; Harasymenko F.; Shelist P.; Sesetko A.; Welikanow G.A.; Falko F.; Jeunich M.; Herzowa K.; Medich B.

Вернікі й Рада
Беларускае Аўтакефальнае Праваслаўнае Царквы
ў Вялікай Брытаніі
вітаюць Вас дарагія
ОЙЧА ЯНКА АБАБУРКА Й МАТУШКА КАЦЯРЫНА
з Вашымі 60–61-мі ўгодкамі народзінаў
Шчыра жадаем шмат радасьці, здароўя, жыцьця й намыснасьцяў ў цяжкай працы для дабра БАПЦарквы й Беларускага Народу
Захавай Вас Божа на Шматлікія Гады
– Рада БАПЦ ў Англіі – Я. Калбаса, Сакратар –

Ліст да Рэдакцыі

Вельмі Паважаны Сп. Рэдактар!

Я выпісваю „Беларускі ЧАС" ужо пяць гадоў і з цікавасьцяй чытаю гістарычныя й палітычныя артыкулы якія рэгулярна друкуюцца ў Вашай газэце.

Аднак, я не магу пагадзіцца з тым, што Вы публікуеце царкоўныя падзеі, сваркі паміж герархамі й суды паміж сьвятарамі БАПЦ. Царкоўны закалот не прыносіць карысьці беларускім нацыянальным інтарэсам і было-б лепш не пісаць аб гэтым каб меньш людзей ведала пра нашыя праблемы, асабліва ў англа-моўным грамадзтве.

Таксама, „ЧАС" падае падзеі царкоўнага закалоту аднабакова, падтрымоўвае Мітрапаліта Андрэя й ягоных прыхільнікаў і йгнаруе або зьневажае Арх. Мікалая.

Урэшце, на маю думку, неадпаведна друкаваць негатыўныя інфармацыі пра беларускага япіскапа якім-бы ён ня быў і што-бы ён не зрабіў. Вы павінны ставіць агульныя інтарэсы беларускага грамадзтва вышэй за непаразуменьні ў БАПЦ і не раздзьмухваць гэтага канфлікту на шкоду ўсім Беларусам і на радасьць нашых ворагаў.

– Чытач з Ню Джэрзі

АДКАЗ ЧЫТАЧУ:

Дзякуем за ліст. Мы поўнасьцяй згодны з тым, што цяперашні закалот у БАПЦ ёсьць прыкрым здарэньнем і павінен быць як найхутчэй закончаны, але ня можам пагадзіцца з тым, што газэта памыляецца публікуючы інфармацыі аб ім. Па першае, „ЧАС", так як кожная газэта ў вольным сьвеце, друкуе падзеі якімі цікавяцца ейныя чытачы, у гэтым выпадку пераважна Беларусы, многія зь якіх належаць да БАПЦ й асабіста перажываюць падзеі закалоту. Газэта „ЧАС" не стварае „добрых" або „кепскіх" падзеяў так як гэта робіцца ў таталітарнай краіне дзе толькі навіны спрыяльныя да рэжыму пападаюць у прэсу. Мы друкуем тое што іньшыя твораць. Трэба зразумець, што пытаньне, ці публікацыя інфармацыяў аб закалоце нэгатыўна ўплывае на агульна-беларускія інтарэсы, ня ёсьць істотнае. Галоўны факт ёсьць той, што закалот існуе й усялякія спробы „схаваць" яго не давядуць да ліквідацыі праблемы.

У справе Вашых закідаў што „ЧАС" падае падзеі закалоту аднабакова, мы Вам прыпомнім некалькі фактаў. У першым нумары дзе друкавалася пра царкоўны суд у Ню Джэрзі, мы акуратна падалі судовы працэс і абаснавалі свой рэпартаж на судовай пастанове. Мы шырака пісалі аб намаганьнях Мікалаявай групы перадаць кантролю Царквы прыхажанам, г.з., што бальшыня парафіянаў выбірае (і звальняе) свайго япіскапа й парафіяльнага сьвятара. У дадатак да гэтага, друкавалася некалькі артыкулаў напісаных спэцыялістамі права й царкоўнага закону апініі каторых поўнасьцю былі пацьверджаны Вярхоўным Судом у Ню Ёрку які рашыў, што ў БАПЦ жаданьні парафіянаў, нават бальшыні парафіянаў, ня маюць ніякага значэньня ў царкоўным кіраўніцтве.

Газэта мае абавязак друкаваць падзеі вартыя агульнай увагі, так як судовыя пастановы або апініі экспэртаў, але не апініі блудных або нясьведамых асобаў якія ня маюць ніякай экспэртызы й веды ў царкоўных або праўных справах. Каб газэта згадзілася з другім падыходам, то была-б вінаватая ў распаўсюджваньні слухаў і плёткаў якія ня маюць ніякай фактычнай або праўнай падставы.

Вашы думкі аб неадпаведнасьці друкаваньня нэгатыўных інфармацыяў пра япіскапа, наогул цяжка зразумець. Мы, з нашага боку, ня маем ніякай засьцярогі да публікацыі інфармацыяў аб дзейнасьці асобаў якія найбольш прычыніліся да закалоту якраз таму, што ставім агульныя інтарэсы беларускага грамадзтва вышэй за ўсялякія сваркі й непаразуменьні й таксама таму, што нейтральнасьць, у выпадку дзеяньня несправядлівасьці, у запраўднасьці ёсьць раўназначная да непадтрымкі або пагвалчэньня закону й гэтым самым яшчэ больш прычыняецца да пашырэньня тое несправядлівасьці.

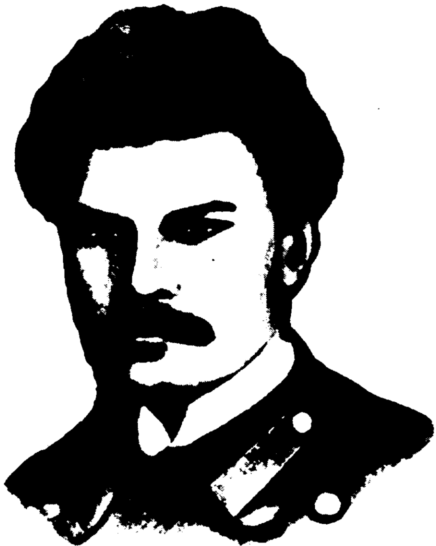
На канец, не адны Беларусы маюць царкоўныя праблемы – вось два прыклады. У 1981 г. судовыя ўлады ў Чыкага правярралі япіскапа каталіцкае царквы ў справе ягонага не выясьненага набыцьця вялікай сумы грошаў. Суд у Пэнсыльвэніі цяпер разглядае грашовы скандал сярод польскага духавенства каталіцкае царквы ў так-званай справе „Чэнстахова". Абедзьве гэтыя прыкрыя царкоўныя падзеі шырака падаваліся ў прэсе, па радыі й тэлевізыі, ніхто не прабаваў іх хаваць і напэўна не абвінавачваў газэты за іхнае здарэньне. У свабодным грамадзтве такія падзеі ніколі не хаваюцца, толькі Беларусы, і то маленькая але галосная групка так старанна прабуе схаваць ад сваіх людзей падзеі закалоту ў БАПЦ і гэтым самым паказвае закаранелыя ў іх рэшткі нявольніцтва й прывычкі да цэнзуры да чаго прывучылі іх акупацыйныя ўлады на Беларусі.

– Рэдакцыя

ДА 90*-х УГОДКАЎ НАРАДЖЭНЬНЯ МАКСІМА БАГДАНОВІЧА

ЯГОНЫЯ ЗАПІСКІ АБ БЕЛАРУСКАЙ ЛІТАРАТУРЫ ПАВОДЛЯ ДАКУМЭНТАЎ І ГІСТАРЫЧНЫХ МАТЫВАЎ

Сабраў і апрацаваў Вацлаў Пануцэвіч

Максім Багдановіч
(М. Прускі: „Выдатныя Людзі Беларускага Народу")

**Дзевятнаццатага сьнежня 1981 году споўнілася 90 гадоў ад нараджэньня Максіма Багдановіча, ведамага беларускага паэты, празаіка, крытыка й публіцыстага.*

— — —

МАКСІМ БАГДАНОВІЧ ГЛЫБЫ Й СЛАІ

Агляд беларускай мастацкай пісьменнасьці 1910 г.[1]

I

Прыглядаючыся да навейшай беларускай пісьменнасьці, можна лёгка прыкмеціць адно цікавае й карыснае зьявішча – яе аднакалёрны слой, што зьліўся з сотняў пісьменьнікаў, наступнікаў Багушэвіча... у ім зьявілася колькі ядзер, сабраўшых у сабе ўсю яго яркасьць, з кожным годам усё больш узрастаючых ды ў сваім разьвіцьці прымаючы больш-менш асабістыя колеры.

Значэньне гэтага руху вельмі важнае, бо толькі пры ім літаратура мае змогу не таптацца не адным месцы, а расьці й ушыр і ўглыб. Ня трудна зразумець, чаму гэта так. Усякі выясьніўшыся, абасобніўшыся пісьменьнік хаця-б праз адно гэта стаіць на крок упярадзе пісьменьнікаў-аднаднёвак[2], вабіць іх сваёй яркасьцю, як аганёк матылькоў і, прывабіўшы, гуртуе вакол сябе, творыць літаратурны напрамак...

Праўда, не ў апошнім годзе пачаўся гэты рух, але толькі ў ім разьвіўся ён з асаблівай сілай. У памяці чытача затрымалася колькі новых імён і ясьней адзначыліся асобнасьці літаратурных твораў цікавейшых папярэднікаў-пісьменьнікаў. Апошняе тым больш б'е ў вочы, што аж трое з гэтых пісьменьнікаў сабралі свае творы ў адно, аглянуліся на пройдзены ў колькі год шлях, перагледзелі здабыткі сваёй працы. Гляньма-ж на іх і мы...

Як і ў 1909 годзе, найбольш увагі зьвяртае на сябе Я. Купала; зьвяртае ня толькі велічай сваёй здольнасьці, але й глыбокасьцю яе, да ўсестароннага разьвіцьця... Гэта, бадай, першы наш пісьменьнік, які йдзе наперад, вядзе ўнутраную працу і, зрабіўшы ці мала, ня спыняецца аж да гэтага часу. Каб даць паняцьце аб усёй моцы жыцьцёвых сокаў яго таленту, мы вернемся крыху да яго першых крокаў ягонай пісьменьніцкай працы.

Пачаў ён з шурпатых вершаў, амаль ня зусім зьліваўшыхся з тагачасным слоем беларускай паэзіі; напісаныя пад Бурачка, залішне расьцягненыя, слаба апрацаваныя з боку формы й мовы, яны ўвесь час перапявалі некалькі адных і тых-жа тэм. Але ня кволасьць таленту, а толькі як-бы нейкая нядбаласьць выглядае зусюль, бо чым, апрача нядбаласьці можна вытлумачыць з'яўленьне хаця-б такіх слоў як „спалі вас, песьні, дым чырвоны" (*Жалейка*, 134), „Гарыстая яна" (Беларусь, с. 102), „Барабаніў плуг" (с. 104) і г.д. І ўсё-ж такі ці можна за гэта Купалу вельмі вінаваціць?

Захоплены вобразам прападаючай Беларусі, і лічачы, што пясьняр перш за ўсё павінен быць грамадзянінам[3], ён усю ўвагу зьвяртаў на тое, што казаў, не цікавячыся зусім, у якія формы ды як выліваліся ягоныя думкі. І што-б там ня было, а ўсё-ж такі ён будзіў гэтымі вершамі душы чытачоў, дый на толькі таму, што ліліся яны з шчырага сэрца ды ў роднай мове; не, і тады ўжо ў яго творах відаць быў незвычайны талент. Ня раз і ня два прабівалася там яркая й моцная думка, пара другая поўных пачуцьцяў і зычных вершаў, хаця яны, праўду кажучы, хутка й зьнікалі...

Тое-ж самае, здаецца, прышлося-б сказаць і аб „Адвечнай песьні" – паэме, выданай у апошнім годзе, але напісанай яшчэ ў 1908 г. Гэта пацерказь невялікіх гутарак-вершаў зусім зьбіваецца на „Жалейку": зьмест іх той-жа самы, форма, праўда, гладзей, але ня вельмі – і ўсё-ж такі яны пакідаюць глыбейшы сьлед у душы чалавека; увесь сакрэт гэта ляжыць у цэльнасьці іх, бо разьмешчаны яны паводля адной ды той-жа думкі, ды ўвесь час яе дапаўняюць, падтрымваюць адзін аднаго...

Некалькі іншым тонам напісана толькі „Вясельле", бадай, ці найлепшая частка паэмы. Калі што яму й шкодзіць, дык мо толькі такія словы, як „кадрыля", „парад" і т.п., а ўсё другое – і бойкі рытм, і рытмы на сярэдзіне строк, і наватасьць вельмі жывой мовы – усё на сваіх месцах, усё надта добра падабрана да зьместу. Што тычыцца да найслабейшага боку паэмы, дык, на наш погляд, – гэта грубы сымбалізм[4], прыпамінаючы дзеякія кепскія месцы з твораў расейскага пісьменьніка Л. Андрэева.

Але на „Адвечнай песьні" Купала не затрымаўся. Так, у палове 1909 г. яго талент, дасюль клакатаўшы пад шэрай карой „Жалейкі", прабіўся на волю, і паказаў, якую ён таіць красу й моц, бліснуўшы такімі вершамі, як „Жніво" (*Наша ніва* №29), „Ноч за ночкай ідзе"(*Наша ніва* №37), „Адгукніся, душа" (*Гусьляр*, с.10), „А як мы з хаткі выходзім" (*Гусьляр*, с. 52), „Памяці С. Палуяна" (*Гусьляр*, с.55), ды інш. Праўда, вершаў цалкам добрых з боку формы ў Купалы й цяпер яшчэ не зашмат; да таго-ж і зьмест іх не адзначаецца асаблівай глыбінёй і надзвычайнасьцю, з старых грамадзянскіх і горкаўскіх матываў... аднак усё-ж такі талент Купалы расьце, пашырае круг сваіх тэм і ўжо не галосіць, а ўжо набірае сьмеласьці, жыцьцёвай сілы... Гэткая перамена зьместу адбілася і на форме вершаў Купалы, асабліва на іх важнейшым, усё ажыўляючым нэрве – моцна забіўшым рытме. Буйны, шпаркі, ён падмывае, захапляе чытача, гіпнатызуе яго, не дае апамятацца, затрымацца, і нясе яго ўсё далей і далей. Бадай-што, ва ўсіх леташніх вершах Купалы б'ецца ён зь вялікай сілай і гуртуе вакол сябе ўсё іншае ў іх. Каб здаволіць яго разгон, канцы радкоў аж зьвіняць, зьяўляюцца рыфмы й пасярэдзіне верша, нават словы для яго падбіраюцца зычныя, моцныя; а калі ў мове сталецьцямі гнуўшагася беларускага народу не хапае іх, дык Купала ўводзіць новыя, выкаваныя ім самым: ні ў кога зь беларускіх паэтаў няма такога багатага слоўніка, як у Купалы. Мала таго: нават і дзе-якія слабыя бакі яго вершаў, то ўсё-ж дамінуе буйнасьць моцнага рытму. Захоплены ім, Купала не ацэньвае акуратнасьці сваіх слоў, кідаецца да першых папаўшыхся, і нярэдна прыносіць сэнс верша ў ахвяру яго зычнасьці. Прыкладам таго – даволі жвавы верш „За годам год" (*Гусьляр*, с.21), збудаваны на аднazычнасьці, на паўтарэньні адных і тых-жа рытмаў і слоў (...).

II

Другім цікавым з'явішчам у беларускай пісьменнасьці апошняга году была кніжка твораў Якуба Коласа – „Песьні жальбы". Цэльнай выглядае яна па сьветагляду, моцна зросшымся адзін з адным здаецца яе вершы, але ёсьць у ёй і нейкая акамянеласьць: на працягу аж 4-х гадоў Колас не зрабіў значнага шляху наперад і ў самых апошніх вершах пяе аб тым-жа і там-жа, як і на пачатку сваёй творчасьці. Ведама, турэмнае жыцьцё не дае яму разьвівацца й павялічыць круг сваіх тэм. А іх у Коласа вельмі мала: бедныя абразы роднага краю, доля нашага народу, турэмныя думкі й жыцьцё – вось, здаецца, і ўсе тэмы яго твораў. Карыстаючыся імі шмат разоў, ён ня можа не паўтарацца ня толькі ў агульным зьмесьце вершаў, але й у паасобных фразах, абразох.

Напрыклад, яшчэ ў №3 *Нашай долі*[5] (1906 г.), мы чыталі, што „На камінку корч пылае", але зусім таксама пылае ён і ў вершы „Маці"; гляньма не верш „У школу" і там пабачым: „Ярка на камінку смольны корч пылае". Гэткія паўтарэньні яшчэ брльш павялічаюць аднатоннасьць вершаў, і бяз таго не бліщучых ані красой формы, ані яркасьцяй мовы, ані вобразнасьцю зьместу. Асабліва відавочна ўсё гэта ў апісаньнях (на наш погляд – самай слабой часткі зборніка[6], бо як артыст-маляр Колас не стаіць вельмі высока, у красе формы, мовы ці малюнку хаваецца цэннасьць яго вершаў, але ў праўдзівай – далёкай ад усякага фальшу – любові да бацькаўшчыны. Гэта любоў як цудоўная жывая вада ў казках, ажыўляе іх ды робіць роднымі, блізкімі ўсякаму, у кім яшчэ ёсьць душа жывая, хто не забыўся аб долі сваёго народу, а мо й сам перажывае апісаньне ў гэтых вершах. На жаль, толькі выключны лірычны талянт Коласа рэдка ўздымаецца да асаблівай сілы пачуцьця; але там, дзе мог разгарнуцца лірызм паэта, разбуджаны жывымі праўдзівымі пачуцьцямі, – там ёсьць і такія рэчы, як „Песьня няволі", „Восенны дождж", „Гусі", „Восень", „Уюцца думкі", „З турмы„ й інш. Можна было-б паказаць, што там ці сям паміж іх спатыкаюцца русыцызмы, што апошні верш нагадвае А. Талстога („Край, мой край..."), але гэта ўжо драбніцы, і, нягледзячы на іх, названыя вершы, як і сам Колас, павінны заняць пачэснае месца ў нараджаючайся беларускай літаратуры.

Руху ўперад няма і ў жартах А. Паўловіча; куды ні зірні – усё той-жа куртаты зьмест, гумар якога зусім зьнікае ў надзвычайна расьцягнутых вершах, усё той-жа валючыйя з ног рытм, тыя-ж абыяк толькі падабраныя рытмы. Ёсьць і русыцызмы, ёсьць і зусім незразумелыя месцы. Мусіць, і сам Паўловіч разумее духоўную й артыстычную беднасьць сваіх вершаў, бо, згуртаваўшы іх летась у зборнік „Снапок", шмат чаго туды й не зьмясьціў; але й пасьля гэтага вартасьць кніжкі асталася вельмі невялікая. Праўда, ёсьць у ёй і добрыя бакі: першае (што можна сказаць і аб усіх нашых пісьменьніках, ён так, ці сяк, але апрацоўвае беларускую мову і, працуючы ў ёй, нават і слабым вершам дае беларускаму чытачу больш, чым добры, але чужаземны паэт. Апроч таго, ёсьць у Паўловіча колькі вершаў, якія сьведчаць, што ён мае змогу быць сапраўдным паэтам, толькі шмат працы трэба для гэтага й над формай верша ды над разьвіцьцём свайго духовага зьместу.

Што да Багдановіча[7], то і ў ім ня прыкметна шпаркага разьвіцьця, хаця асаблівасьці яго таленту выступаюць ужо даволі ярка. Гэта паэт-маляр. Слабы як лірык, ён усю сваю ўвагу зьвяртае на вобразнасьць зьместу вершаў і за адно з тым клапоціцца аб згушчонасьці яго, спадзяваючыся прыдаць ім праз гэта асаблівую сілу, але, сьціснутыя паводля гэткіх захадаў, вершы іншы раз заміж малюнка даюць, нейкі абрывак яго. Што варта гэта праца, сказаць пакуль што цяжка, а таму, адзначыўшы даволі шырокі круг тэм у гэтых вершах і беднасьць мовы іх, я перачакаю на іншых паэтаў.

Ёсьць тут і даўнія знаёмыя: А. Гарун[8], Г. Леўчык[9], Стары Ўлас[10], перапяваючы Коласа й Ц. Гартны[11]; ёсьць і некулькі новых імён, Чарнышэвіч[12] і Піліпаў[13], але ніхто зь іх ня даў асаблівага, яркага. Лепшыя вершы Гартнага й Леўчыка – у „Календары". Адна толькі Канстанцыя Буйло[14] разьвіваецца ў сапраўдны асабісты талент. Як мы бачым, рух, аб якім была мова на пачатку артыкулу, выявіўся й тут: лік друкаваных пісьменьнікаў значна павялічыўся; ёсьць перамены і ў зьмесьце вершаў, якія ўжо кіруюцца да новых матываў і дзеля гэтага становяцца рознакалёрнымі... Што-ж датычыцца да паэтаў-аднаднёвак, то іх у апошнім годзе, бадай-што ня было, а тыя, што й зьявіліся, даволі

(працяг на 10-й бачынцы)

САНЭТ, ВАРТЫ ПАЭМЫ

УЛАДЗІМЕР ГЛЫБІННЫ

Глава чацьвертая з апошняга разьдзелу аповесьці пра Максіма Багдановіча „Пад лебядзінным знакам" Уладзімера Глыбіннага

АД РЭДАКЦЫІ

Беларуская сталіца доўга рыхтавалася да ўрачыстага адзначэньня 90-годзьдзя з дня нараджэньня выдатнага беларускага паэты, празаіка, крытыка і публіцыстага Максіма Багдановіча, *якое прыпадала на 9 сьнежня (ці 27 лістапада па старому календару) 1981 г. З гэтай прычыны ў Менску нават адчыняецца адмысловы музэй Максіма Багдановіча на былой Аляксандрыйскай вуліцы недалёка ад дому, дзе ён нарадзіўся. На галоўнай алеі, што вядзе да Вопэрнага тэатру, пастаўлены помнікі М. Багдановічу. Усё больш цікавасьць выклікае тое мейсца, дзе паэта правёў лета 1911 г., вёска Ракуцёўшчына на Маладэчыншчыне, дзе паэта пережыў надзвычайны творчы ўзьлёт. Там, дзе паэта стварыў свае лепшыя цыклі вершаў – „Старая Беларусь", „Места", „Мадонны", напісаў сваю лепшую паэму „Вэраніка" і цэлы шэраг выдатных вершаў і задумаў зборнік „Вянок", цяпер пасаджаны сад, і кажны сучасны пісьменьнік пасадзіў сваё адмысловае дрэўца. А памяць пра паэту ў Ракуцёўшчыне замацаваная вялікім камнем-помнікам з надпісам аб жыцьці там паэты.*

Газэта „ЧАС" на гэтым мейсцы адзначае 90 гадоў з дня нараджэньня паэты зьмяшчэньнем урыўка з аповесьці знанага беларускага пісьменьніка замяжой Уладзімера Глыбіннага. Аповесьць тая пад назовам „Пад лебядзіным знакам" цалком друкуецца ў часапісу „Беларускі Сьвет" *у Гранд Рапідс, Мічыгане, пачынаючы з №9 за 1981 г. Выпісаць можна па адрасу:*

Mr. Nikolas Prusky, 1086 Forest Hills Ave., SE
Grand Rapids, Michigan 49506, USA

* * *

– Сяргей Палуян асабліва высака цаніў тое, што Вашэця пачалі збагачваць маладую буларускую паэзію нязнанымі ёй формамі, – казаў Ластоўскі, пераходзячы крыху на іншую тэму гаворкі. – Вашыя санэты, трыялеты, рандо, актавы, тэрцыны, пэнтамэтры, з гледзішча формы, як і тэмаў, збагачваюць наша прыгожае пісьменства і ўзводзяць яго на сусьветны ўзровень. Дагэтуль мы ня ведалі такіх сьведамых дачыненьняў да эўрапэйскіх літаратурных формаў і такога актыўнага культываваньня іх у нашай мове. Вам тут належыцца пяршынства й ініцыятыва.

Максіму было прыемна пачуць зразуменьне мэтаў далучэньня беларускай паэзіі да сусьветнай культуры. Ён з энтузіязмам пачаў даводзіць, што беларускай літаратуры прыходзіцца за кароткі час, усяго за колькі гадоў, прайсьці тыя шляхі, якія ў заходнім сьвеце праходзіліся за стагодзьдзе.

– Мы мусім у імгненьне вока асягнуць тыя ўзвышшы, якія ў Заходняй Эўропе асягаліся цэлых сто гадоў, – загадна выказаўся Максім і закінуў рукой назад сваю кармазынавую шавялюру, што ад узбуджанае гаворкі была насунулася на лоб. – Мы павінны тварыць у ўжо пройдзеных і цяпер праходжаных стылях і рэалізму, і рамантызму, і сымбалізму і іншых наватарскіх пошукаў. А каб хутчэй дайсьці і прайсьці іх, нам канечне трэба тварыць і тыя формы, у якіх гэтыя стылі выліваліся. Вось, напрыклад, санэт. Старажытная форма вершу, але якія прыгажосьці ён у сабе хавае. І як добра ён надаецца для выяўленьня нашых ідэялаў нацыянальнага адраджэньня. Я хацеў даць прыклад такога санэту ў вершы, які я магу прачытаць па-памяці:

Паміж пяскоў Егіпецкай зямлі,
Над хвалямі сінеючага Ніла,
Ўжо колькі тысяч год стаіць магіла:
Ў гаршку насеньня жменю там знайшлі.
Хоць зернейкі засохшымі былі,
Усё-ж такі жыцьцёвая іх сіла
Збудзілася і буйна ўскаласіла
Парой вясеньняй збожжа на ральлі.

Вось сімвал твой, забыты краю родны!
Зварушаны нарэшце дух народны,
Я вервую, бясплодна не засьне,
А ўперад рынецца, маўляў крыніца,
Каторая магутна, гучна мкне,
Здалеўшы з глебы на прастор прабіцца.

– Брава! Брава Вашаму санэту! – выгукнуў Вацлаў ад перапаўненьня пачуцьцём удзячнасьці за такі красамоўны выказ „сьвятая сьвятых" ягонай веры. – У Вашэці з далёкага Яраслаўю больш веры ў канечную перамогу нашага руху, чымся ў нас тут у самым цэнтры яго. Дзякуючы Вам я цяпер і сам яшчэ больш веру ў нашыя мэты й іх асягненьні. Дзякуй Вам, маладзейшым і больш поўным таго запальнага агню, без якога ні адна справа ня робіцца. Дай-жа, Божа, каб ён перадаўся і ўсім іншым і напоўніў верай у сэнс і ў канечную перамогу над злыбядай нашых часоў.

Максім тым часам абдумываў свой нарыс пра санэт. Хацяж санэтаў у расейскай мове, ня кажучы пра францускую ці італьянскую мовы, і напісана досыць многа, аднак тэарэтычнага асэньсаваньня яго, каб ахапіць усе бакі яго і асаблівасьці, няма яшчэ. Значыць, зразуменьне санэту яшчэ не атрымала застылых формаў. Паэты самі сваёй нядбаласьцяй і вольнымі практыкаваньнямі, не давалі яму скрышталізавацца. А тэарэтыкі паэтыкі выказваліся па розламу аб форме санэту. Аднак, ужо на падставе санэтнае спадчыны можна зрабіць выснаў, што лічыць пад гэтаю формаю.

– Санэтам называецца верш, што складаецца з чатырнаццаці напісаных пяцістопным ямбам радкоў, дзе мужчынская рыфма чарадуецца з жаночай і маецца такі парадак: abba abba ccdede. Праўда, апошнія шэсьць рыфмаў рознымі паэтамі разьмяшчаюцца парознаму. Аднак строгія тэарэтыкі, як Сент-Бёў або Ляконт дэ Ліль, адмаўляюцца лічыць іх санэтамі. Адылі паэта Малерб трымаўся адзначанага чарадаваньня рыфмаў. Такі-ж і санэт Петраркі

Багаславен дзень, месяц, лета, час
І момант, калі спаткаў твой погляд!

– Такім прыгожым выглядае і санэт Пушкіна „Суровый Дант не презирал сонета", хацяж Пушкін і мяняў кананічныя формы санэта, і нават і схему рыфмы, чаго прыкладам можа быць пушкінскі верш – „Поэт! не дорожи любовию народной."

– На падставе строгіх апісаньняў санэту я стараўся ў гэтым прачытаным тут санэце зьнітаваць першых восем радкоў ланцугом аднолькавых рыфмаў у нешта суцэльнае, паэтычны маналіт. Канец першага чатырохрадкоўя і пачатак другога маюць аднолькавыя рыфмы. Гэта дзеля таго, каб зьнітоўка была мацнейшай, каб пачатак верша не распластаваўся на два зусім незалежных куплеты. Але затое рыфмы ўжо далей робяць глыбокую расколіну паміж гэтымі двума чатырохрадкоўямі і ўсім астатнім. Але гэтая расколіна ня робіць рэшту вершу чужой зьместу і асноўнай думцы санэту. Другая частка ня ёсьць зусім адарванай ад зьместу першай, а зусім натуральна выцякае з першай сваёй ідэяй. Пры ўсёй сваёй закончанасьці і незалежнасьці, другая частка санэту паглыбляе думку першае часткі, але не дазваляе ёй пераплюхнуцца за межы собскай формы і ўліцца ў другую. Каб гэта здарылася, была-б папсаваная форма і пашкоджана пачуцьцё прыгожасьці яе. Калі ў першай частцы ідзе мова аб старажытным насеньні, што збудзілася і буйна ўскаласіла парой вясеньняй, дык у другой частцы гаворыцца пра дух народны, які падобна крыніцы, здолее на прастор прабіцца.

– Санэт гэты быццам арэх-спарыш, які пад аднэй шкарлупінай хавае два асобныя, але шчыльна сьціснутыя паміж сабою ядзеркі. Такім чынам, першыя два чатырохрадкоўі разьвіваюць тэму санэта, а ў астатняй частцы – заключэньне ці вывад, даецца адказ на запытаньне, да вобраза даецца тлумачэньне. Пры ўсім гэтым ні адно слова ў санэце не паўтараецца, не ўжываецца больш аднаго разу, чым павялічваецца ягонах сьвежасьць і арыгінальнасьць. Пры задаваленьні гэтых вымогаў, санэт, паводле Буало, можа быць варты цэлай паэмы. І гэтае цуда робяць усяго чатырнаццаць радкоў санэту.

– Так, пераканалі мяне, што санэт – магутная форма вершу, але вымагае працы. Вашэця ў вершы „Песьняру", што летась зьявіўся ў *Нашай Ніве*, – зацеміў абазнаны Вацлаў, – пісалі, што верш трэба „каваць, гартаваць, абрабіць яго трэба з цярпеньнем", каб зрабіць яго гібкім, здольным будзіць „сьвятое сумленьне". Вынікае, што гэта будзе вылучна разумовая праца. Такім чынам, Вы нібыта не даацэньваеце ролі пачуцьцяў і інстынкту ў творчым працэсе. А вось Пушкін вывеў Моцарта і Сальеры і перавагу аддаў першаму з яго спантаннасьцяй і натхненьнем, падказаным падсьведамымі крыніцамі. Пушкін нібыта асудзіў майстроўства Сальеры, цалкам пабудаванае на сьведамай працы, бязупыннай апрацоўцы матар'ялу, шліфоўцы, потных высілках. Ці Вашэця не падзяляе тых пушкінскіх паглядаў на мастацтва, як беспасярэдняга выяву пачуцьця без працы розуму?

Максім задумаўся і, павольна ўзважыўшы аргуманты за і супраць тае тэзы, пачаў здалёку.

– Мастацтва Старажытнай Элады і Рыму назаўсёды будзе для нас узорам найвышэйшых дасягненьняў чалавецтва. Ідэял прыгожасьці тут дасяг высокай дасканаласьці. Але старажытныя майстры дайшлі да яго ў выніку неймавернай працы ў спалучэньні з натхненьнем, ідэяламі красы і высілкамі розуму. Таму праз стагодзьдзі створаныя вобразы жывуць і будзяць у гледача прыемнае ўражаньне. Вобраз Мадонны з дзіцянём на руках, як увасабленьне ідэі жаноцкасьці і мацярынства, ніколі ня зьнікне з мастацкіх галярэяў. Будуць вечна жыць і вобразы Іліяды і Адысэі, створаныя несьмяротным Гамэрам. А за ўсім гэтым стаяла вялізарная праца мастакоў слова і фарбы, граніту і камня. Адтаго яны і зазіхацелі ўсімі магчымымі фарбамі адвечнай красы і становяць вечны ўзор.

У спрэчцы-ж Моцарта з Сальеры я мяркую, што Пушкін быў ня зусім справядлівы ў дачыненьні да Сальеры. Апошні быў Пушкіным занадта сурова раскрытыкаваны, што быццам ён губіў натхненьне сваім халодным розумам. Аднак, зусім абыходзіцца тое, што Сальеры імкнуўся ў сваёй творчасьці ўсё зразумець, абмеркаваць, старанна абдумаць мэтады, матар'ялы, ідэю твора і ўва ўсім упэўніцца, каб сьведама ісьці да ўцелаўленьня свайго твору. У яго няма нічога раптоўнага. У падставе твору Сальеры ляжыць спакойная і канчальная думка. Вы можаце з гэтым згадзіцца, аднак запытаецеся ў мяне:

– А што-ж, хіба гэта ня шкодзіць натхненьню?

– Не, нічагусенькі, ня шкодзіць! Сальеры можна параўнаць з зьнічкай, якая здымае змрок сваім палётам лукою залатой, бліскучая, уся ў абдымках агню гарыць, застаючыся ў глыбіні сваёй халоднай. Гэты холад розуму дае Сальеры змогу здабываць умельства іграць на іскрыпцы з дапамогай нуднае, але сталае працы. Пушкін у сваёй драме падказвае думку, што Сальеры гэтай разумнай працай забіваў свой талент. Але іскрыпка, на якой Сальеры выводзіў стакаты, фугі і гамы, за многія гады гэтак удасканаліла свае зыкі, гэтак зьмянілася да лепшага і стала гудзець ямчэй, што здаецца ўся напоўнена дзіўнымі сьпевамі, сталася надзвычайна чулаю да кажнае музычнае мэлёдыі. Дык вось, пытаюся я, калі Сальеры здолеў з гадамі зьмяніць сваёй музыкай дрэва іскрыпкі, дык чаму-ж ён ня мог тымі зыкамі зьвінацаць свой талент? І гэта сталася. Сальеры не схаваў свайго таленту ў зямлю. Ён ягоны верны служка, які рупнай працай разьвіваў свой талент і дасягнуў нязвычных узвышшаў у музыцы. І перад судом вечнасьці Сальеры можа сьмела глянуць у вочы сваёй музе і за любоў да сваёй здольнасьці, яе дасканаленьне, будзе апраўданы не адно ўласнай душой, але і сваёй музай перад апякуншай навук і мастацтва – Камэнай. Ён па-своему зачарпнуў вады з Ключа Гіпакрэна на гары Гэлікон і пазнаў да канца таямніцы мастацтва.

Так, думка аздабляе твор, і я яе вітаю разам з рупнай працай, якая прыносіць радасьць творчасьці. Яны ўдала дапаўняюць натхненьне ці, іначай кажучы, патрэбу спантаннасьці і непасрэднасьці ў творчай задуме і працы.

(працяг на 9-й бачыне)

Юбілей Міхася Віцэнчыка

Міхась Віцэнчык нарадзіўся 2-га лістапада 1921 г. ў вёсцы Асмалавічы Нясьвіжскага павету.

Міхась Віцэнчык

Міхась служыў у Беларускай Нацыянальнай Абароне (Ахове) і ў 1944–5 гадох у польскім войску на італіянскім фронце. У 1946 г. прыехаў у Шкоцыю й ужо ў 1947 г. уступіў у Згуртаваньне Беларусаў Вялікай Брытаніі (ЗБВБ). Пераехаўшы ў Манчэстар дзе арганізаваўся аддзел ЗБВБ, Міхася выбіраюць на скарбніка Аддзелу. Міхась прычыніўся да адкрыцьця Беларускага Грамадзкага Клюбу ў Манчэстары ў які ён улажыў шмат працы як добры гаспадар і барман. У 1969 г. Міхась пераяжджае ў Брадфард і там працуе ў Беларускім Грамадзкім Клюбе „Сакавік".

На працягу 13 гадоў, пачынаючы з 1957 г., Міхась быў сябрам Рады БНР.

Сп. Міхась Віцэнчык, як у Манчэстары, так і ў Брадфардзе, цесна трымаецца БАПЦ, заўсёды бярэ на сябе абавязкі й сёньня знаходзіцца скрбнікам і старастам у Парафіі Сьв. Спаса ў Брадфардзе. Ён таксама ёсьць адзін з першых закладчыкаў „Гуртка Васілька", Беларускае Незалежнае Думкі Паўночнае Англіі дзе ён выконвае абавязкі Вязнога.

У нядзелю 24.10.1981 г. сябры „Гуртка Васілька" й парафіяне БАПЦ ў Брадфардзе ўрачыста адзначылі 60-я ўгодкі народзінаў Міхася Віцэнчыка. Пасьля Багаслужбы Мітр. Прат. а. Янка Абабурка, Настаяцель БАПЦ ў Вялікай Брытаніі, адслужыў Малебен у гонар і пашану Міхася і прачытаў узнагародную грамату прысланую для сп. Віцэнчыка Блажэнным Мітрапалітам Андрэям у якой юбіляру жадаецца здароўя, доўгага жыцьця й памыснасьцяў у працы.

Прыняцьце для сп. Міхася Віцэнчыка наладзіла сп-ня Маджы, добрая прыяцелька Беларусаў у Брадфардзе, у памешканьні юбіляра. Першы тост за здароўе свайго сябры Міхася падняў сп. Янка Калбаса, сакратар Рады БАПЦ які, прачытаўшы жыцьцяпіс Міхася, вітаў яго з атрыманьнем узнагароднай граматы ад Мітрапаліта і жадаў яму доўгага жыцьця й спаўпрацы на рэлігійна-грамадзкім шляху. Ад Рады БАПЦ, вітаў юбіляра Мітр. Прат. а. Янка Абабурка.

Усхваляваны духова ды з вялікаю радасьцю Міхась Віцэнчык прасіў перадаць найшчырэйшую падзяку Блажэннаму Мітрапаліту Андрэю за ўзнагароду граматай, дзякаваў Мітр. Прат. а. Янку Абабурку за адслужэньне Малебену і ўсім сябром і прыяцелям за добрую памяць і прывітаньні.

На заканчэньне, жадаючы юбіляру шмат год і здароўя, прысутныя злажылі 17 фунтаў на газэту „Беларускі ЧАС".

Слуцкія Ўгодкі ў Ню Ёрку

У сувязі з угодкамі Слуцкага Змаганьня, 6-га сьнежня 1981 г., у Парафіі сьв. Кірылы Тураўскага ў Брукліне, адбылася Паніхіда па палеглых змагарох, абед і ўрачыстая акадэмія. Багаслужбу адслужыў Уладыка Мітрапаліт Андрэй каторы ў той час наведваў Ню Ёрк і Ню Джэрзі.

На абедзе й акадэміі, якія адбыліся ў царкоўнай залі пасьля Багаслужбы, прысутнічала 30–35 асобаў, парафіяне меснага прыходу й госьці з Ню Джэрзі. У сувязі з царкоўным закалотам колькасьць прысутных троха паменьшала ў параўнаньні з мінулым, але наагул не шмат. Больш выразна кідаліся ў вочы некаторыя яўныя адсутнасьці як, напрыклад, нябыло не аднаго каталіка або ўрадоўцаў БАЗЫ якія ў мінулыя гады выступалі на падобных урачыстасьцях з доўгімі прывітаньнямі й віталі прысутных і духавенства БАПЦ. У Ню Ёрку гэтага больш няма й іхняя так-званая афіцыйная „нейтральнасьць" паказвае ў іньшы кірунак.

У дадатак да ўгодкаў Слуцкага Змаганьня, таксама былі адзначаны 21-я ўгодкі сьмерці а. Хведара Данілюка, вайскоўца й сьвятара, які асабіста прыймаў удзел у Слуцкім Змаганьні. З гэтай нагоды Сп. У. Курыла прачытаў жыцьцяпіс а. Хведара Данілюка й рэфэрат калісьці напісаны а. Хведарам на падобную ўрачыстасьць, у якім успамінаецца шмат дэталяў і імёнаў якія мог ведаць толькі той хто асабіста змагаўся ў Слуцкім Паўстаньні.

Пасьля гэтага, Сп. Курыла прачытаў свой рэфэрат які, ў апініі многіх прысутных, быў адным з лепшых рэфэратаў на тэму Слуцкага Змаганьня. Замест „стандартнага" рэфэрату, Сп. Курыла разглядаў Слуцкае Паўстаньне як толькі адну з многіх падобных падзеяў якія тады тварыліся на Беларусі, паказаў шырокі размах тагачаснага беларускага нацыянальнага збройнага й вызвольнага руху й шмат часу ўдзяліў беларуска-польскім адносінам і перашкодам якія тварылі Паляі.

НОВАЕ ВЫДАНЬНЕ

Выйшаў першы нумар новага лістка (1 картка) пад загалоўкам „Царкоўныя Навіны" за студзень 1982, выданага Акулам ад імя парафіі БАПЦ ў Таронта. „Навіны" поўнасьцяй прысьвечаны закалоту ў БАПЦ, галоўны сэнс каторых ёсьць, што царквою кіруе грамада бальшынёю галасоў, так як гэта робіцца ў сэктантаў.

Паведамленьне Мікалаю ад Кансысторыі

18 студзеня 1982 г.

Яго Высокапраасьвячэнству
Архіяпіскапу Мікалаю
ў Таронта, Канада.

Як ведама Вашаму Высокапраасьвячэнству, што 16-га травеня 1981 году, Сабор Япіскапаў Беларускае Аўтакефальнае Праваслаўнае Царквы зьняў Вас са становішча Япіскапа БАПЦ і забараніў правіць сьв. Літургію й выконваць іншыя службы й трэбы ў цэрквах БАПЦ, уключна з Парахвіяй сьв. Кірылы Тураўскага ў Таронта, Канада.

Вы не аспрэчылі пастановы Сабору Япіскапаў і не скарысталі з Вашага права апэляцыі да Сабору Япіскапаў, каб гэтая пастанова была перагледжана, але прадаўжаеце правіць сьв. Літургію ў Парахвіі сьв. Кірылы Тураўскага ў Таронта й наагул падзіце сябе, як Япіскапа БАПЦ, у пагвалчаньні пастановы Сабору Япіскапаў БАПЦ ад 16-га травеня 1981 году, якая Вас датычыць і забавязвае.

Так паступаючы, Вы нятолькі шкодзіце Парахвіі сьв. Кірылы Тураўскага ў Таронце, але й усёй БАПЦ.

Дайшло да нашага ведама, што ў нядзелю 25-га кастрычніка 1981 г. колькі здэзарыентаваных асоб, за Вашым ведамам і згодаю(адабрэньнем), заблякавала ўваход да царквы Парахвіі сьв. Кірылы Тураўскага й гэтым недапусьціла да пераняцьця Парахвіі нованазначаным настаяцелям Япіскапам Уладыкам Ізяславам.

Гэтым настойліва патрабуецца:

(1) каб Вы стрымаліся ад сеяньня нязгоды сярод вернікаў і духавенства БАПЦаркавы;

(2) каб Вы падпарадкаваліся ў духу хрысьціянскай пакорлівасьці й пакаяньня пастанове Сабору Япіскапаў БАПЦ ад 16-га травеня 1981 году;

(3) каб Вы спынілі ўсякую дзейнасьць у Парахвіі сьв. Кірылы Тураўскага ў Таронце;

(4) каб Вы паруліся за тое, каб новы настаяцель памянёнае Парахвіі Япіскап Ізяслаў, меў магчымасьць пераняць яе, а вернікі вярнуцца да легітымнае духоўнае апекі.

Вам даецца два тыдні (ад даты гэтага ліста) на прыгатаваньне адказу на гэтае афіцыйнае паведамленьне.

З упаўнаважаньня Старшыні Кансысторыі БАПЦ Блаж. Мітрапаліта Андрэя,

Протапр. Васіль Кендыш
Сакратар Кансысторыі

МІХАСЬ ГАРОТНЫ

УСПАМІН

Маці мне казала:
Выканай справу тваю!
Любі народ беларускі
Так як цябе я люблю!

Кахай яго да сьмерці
Да сьлёзаў да болі любі!
Нядай яму памерці
Або з ім разам памры!

25-X-81

Сход А.Б.Н.

30 сьнежаня 1981 году адбыўся гадавы перавыбарчы сход Ню Ёрскага Аддзелу анты-камуністычнай арганізацыі „Амэрыканскія Прыяцелі Анты-Бальшавіцкага Блёку Народаў" да якой належаць прадстаўнікі амаль усіх паняволеных народаў. Сход вёў старшыня Галоўнай Управы Пётра Вытэнус і на сходзе былі прысутныя прадстаўнікі многіх нацыянальнасьцяў.

На старшыню Ню Ёрскага Аддзелу быў выбраны Лубомір Іваноў (Баўгар), на заступніка старшыні ад Беларусаў Др. Р. Гарошка, у Рэвізыйную Камісію Сп. Віталі Цярпіцкі, Беларус, і іншыя. У выніку выбараў беларуская рэпрэзэнтацыя ў прэзыдыюме аказалася прапарцэанальна вялікая.

Пад час дыскусіі была паданая прапанова, што ў сувязі з рухам *Салідарнасьці* ў Польшчы, „Анты-Бальшавіцкі Блёк" павінен падтрымаць гэты рух (хоць не абавязкава Палякаў) і павінен дамагацца падтрымкі падобных рухаў у Беларусі, Украіне й іншых народаў знаходзячыхся ў Савецкім Саюзе праз радыё *Голас Амэрыкі* й *Радыё Свабода*. Усім падабалася гэтая прапанова, аднак было зазначана, што амэрыканская про-расейская палітыка напэўна недапусьціць да яе рэалізацыі й Украінцы сказалі, што іхныя, як яны кажуць „Квісьлінгі" ў радыі яе ня выканаюць.

На Тысячагодзьдзе Дзяржаўнасьці Беларусі

28-га й 29-га лістапада 1981 г., Згуртаваньне Беларусаў Канады ўрачыста адзначыла 1000-я ўгодкі дзяржаўнасьці Беларусі.

У праграме сьвяткаваньня, якое адбылося ў Беларускім Грамадзкім Цэнтры ў Таронта, былі Мастацкая выстаўка й некалькі дакладаў, два галоўныя з каторых друкуюцца ніжэй (у скарачэньні).

Ключавы Даклад Старшыні Рады БНР, Др. В. Жук-Грышкевіча

ТЫСЯЧАГОДЗЬДЗЕ ДЗЯРЖАЎНАСЬЦІ БЕЛАРУСІ

„Весткі аб найстарэйшай гісторыі Беларусі дайшлі да нас з летапісаў і легендаў. Нажаль найстарэйшыя беларускія летапісі – полацкі й тураўскі – не захаваліся. Таму веда пра найстарэйшую гісторыю Беларусі фрагмэнтарычная. Тым ня меньш, дзякуючы дасьледаваньням гісторыкаў сяньня маем уяўленьне аб галоўных мамэнтах разьвіцьця й дзяржаўнага станаўленьня беларускіх зямель.

„У мінулым, 1981 г., споўнілася тысячу год ад часу, як у гадавіках летапісаў зьявіліся імёны, якія маюць беспасрэднае дачыненьне да гісторыі Беларусі. А менавіта: пад годам 980-м у найстарэйшым летапісе „Повесьці временных лет" гаворыцца пра полацкага князя Рагвалода, ягоную дачку Рагнеду, ды пра тураўскага князя Тура.

„З мамэнтам зьяўленьня першых гістарычных імёнаў канчаецца прагісторыя, а пачынаецца гісторыя Беларусі, адзначаная важнымі падзеямі. Драматычныя падзеі 980 году, якія зафіксаваў летапіс, кідаюць сьвятло на мінулыя да гэтай даты часы й выясьняюць падзеі наступных гадоў."

Далей прэлегент гаварыў пра рассяленьне ўсходніх славян, пра плямёны зь якіх утварыўся беларускі народ – Крывічоў, Дрыгавічоў, Радзімічаў, Севераная – пра балцкі субстрат беларускага народу. Пра значэньне ў гістарычным лёсе беларускіх плямёнаў вялікага воднага шляху „З Варагаў у Грэкі" – аднэй з галоўных гандлёвых, а гэтым самым і культурных магістраляў Усходняе Эўропы таго часу, ды пра другі водны шлях, што лучыў Беларусь праз Прыпяць і Буг з захадам Эўропы. А пасьля гаварыў пра падзеі 980 году.

„Летапісі сьведчаць, што Рагвалод быў незалежным князем Полацкай зямлі, якая прадстаўляла сабою значную сілу. Тверская летапісь кажа, што ўсе крывіцкія землі характэрызуюцца, як полацкія „власьці". Пасрэдным доказам сілы Полацка служыць факт, што Уладзімір ідучы з Ноўгараду паходам на Рогвалада сабраў „воі многі" з Варагаў, Славян, Чудаў і Крывічоў ізборскіх. Рагвалод быў пабіты, Полацак зьнішчаны. Уладзімір відаць і хацеў зьнішчыць небясьпечную для сябе дынастыю Рагвалода, калі забіў яго, жонку і сыноў. Пакінуў толькі Рагнеду, якую прымусіў быць сваёй жонкай. Рагнеда мсьціцца за сьмерць бацькі й сама чуць ня гіне. Ратуе яе сын Ізяслаў. Уладзімір быў прымушаны аддаць бацькаўшчыну Рагнедзе й яе сыну. Збудаваў горад Ізяслаўль – цяперашняе Заслаў'е – і пасяліў у ім Ізяслава з

(працяг на 10-й бачынцы)

Санэт, Варты Паэмы

(працяг з 7-й бачынкі)

– Гэтымі думкамі Вы кладзеце падставы для новае эстэтыкі, расчыняеце мастацкую прыроду творчасьці,– заўважыў глыбака задумёны Вацлаў.

– О, нам канечне патрэбна распрацаваць новае разуменьне эстэтыкі. Нашы пісьменьнікі да гэтага часу больш разумелі яе ўтылітарна. Мастацтва больш было сродкам, а ня мэтай. Нам цяпер ужо недастаткова мець малую літаратурную падрыхтову і пачуцьцё грамадзянства. Патрэбен эстэтычны смак і глыбокае разуменьне тэхналёгіі мастацкай творчасьці, патрэбна веда тэорыі і гісторыі эстэтыкі.

– У найноўшыя часы на Беларусі адбылося расчапленьне прафэсыйнага і народнага, г.зв. фальклёрнага мастацтва. Прафэсыйнае мастацтва было пераважна польскім або расейскім па мове. Беларускае нацыянальнае мастацтва даўгі час было рэпрэзэнтавана толькі фальклёрным або ягонай стылізацыяй. Гэта рабіла яго зразумелым народу, але пярэчыла высокаму прафэсыйнаму ўзроўню сусьветнага мастацтва. Абмежаваньне-ж эстэтыкі народнымі эстэтычнымі смакамі і ейнымі простымі ісьцінамі не адпавядала высокаму ўзроўню сусьветнай эстэтычнай думкі. Панавала народная спэцыфіка разуменьня паэта, як дудара, песьняра, гусьляра, лерніка. Народныя інструмэнты выступалі ў якасьці сымбаляў народнай паэзіі, адгэтуль назвы першых зборнікаў паэзіі: „Дудар беларускі", „Дудка беларуская", „Смык беларускі", „Скрыпка беларуская", „Жалейка", „Гусьляр". У народным мастацтве паэзія існавала ў форме народнай песьні. Яна была люстрам народнай душы. Мэтай песьняроў было будзіць народ, выклікаць у яго пачуцьцё чалавека і грамадзяніна. Гэта добра было рабіць на пачатку беларускага адраджэньня. Але за гэтым мусіць прыйсьці праца па ўзбагачэньню нацыянальнай літаратуры дасягненьнямі сусьветнай літаратуры. Пара ўжо пачаць карыстацца мастацкімі сродкамі ўсіх іншых народаў і рознымі кірункамі, каб даць нешта значнае і для сябе і для іншых. Таму я і зьвярнуўся да розных усталёваных форм сусьветнай паэзіі і пісаў санэты, трыялеты ды іншыя формы вершу.

– Гэта Вы добра давялі, што наша мова прыдаецца для розных формаў паэзіі, якімі ганарыцца сусьветная літаратура, – выказаў выснаў Ластоўскі. – Калі самыя дасканалыя ці „панскія" формы надаюцца і для беларускай мовы, дык значыць, тыя ці іншыя беларусы, што корчаць сабою панкоў, могуць падумаць: зусім не такая ўжо яна і „мужыцкая". Гэта мае вялікае значаньне для прапаганды нашых адраджэнскіх ідэялаў. Вам за гэта Вялікае Дзякуй належыцца!

– Гэта добра, што чыста мастацкія творы разам з тым служаць і практычнай мэце, гэта вельмі ўдалае супадзеньне эстэтычных і ўтылітарных мэтаў, – сказаў Максім пасьпешліва і стаў далей даводзіць аб сваім разуменьні эстэтыкі.

– Эстэтыка мае вартасьці і ў самой сябе. Яна зьяўляецца вольным выявам істотных сілаў народу. Фактычна, няма марнай красы, бо сама прыгожасьць зьяўляецца карыснай ежай для душы чалавека. Яна надае ёй высакароднасьці, паляпшае ў ім ідэял жыцьця і заклікае да дасканаленьня паводле ідэялу. Таму творы мастацтва зьяўляюцца бесьмяротнымі.

– А як-жа з наватарствам, калі яго асуджаць, як нібыта мадэрнізм ці дэкадэнцтва?

– У нас часта судзяць новыя рэчы, бо яны нязвычайныя. Але з часам ўсё новае робіцца старым, а тады яго пачынаюць надзвычайна цаніць, як цэняць высока старое малярства. Але цэняць яго перш-наперш за высокае майстроўства, умельства мастака ці аўтара, увасобленае ў дасканалую форму. Ня гэтак зьмест твору, як ягоная дасканаласьць у форме, бярэцца пад увагу. Непадменнасьць мастацкіх сродкаў асобы мастака й іх самабытнасьць ці індывідуальнасьць служаць галоўнымі крытэрыямі для высокай ацэны мінулага й сучаснага мастацтва.

У гэтых адносінах перад намі паўстае патрэба літаратурна-мастацкай крытыкі, думкі якой валодалі-б той-жа ступеньню верагоднасьці, як развvažаньні навукі. Колькасны аналіз пры разглядзе мастацкага твору, пра які я гаварыў Вам надоечы, і палягае якраз у рэчышчы прынцыповай магчымасьці ўжываньня матэматычных мэтадаў у навуцы аб мастацтве.

– А як-жа наконт нацыянальнага стылю ў новым мастацтве? – сьціпла запытаўся Ластоўскі напасьледак.

– О, гэта важнае пытаньне. Асягненьне каштоўнасьцяў сусьветнай мастацкай культуры не значыць механічны перанос іх на родную глебу. Гэта дасканалае вывучэньне іх і творчае выкарыстаньне для мэтаў стварэньня асобнага арыгінальнага нацыянальнага мастацтва. Шлях аваладаньня каштоўнасьцямі сусьветнага мастацтва якраз і ляжыць праз стварэньне нацыянальнага мастацтва. Стыль – гэта спосаб выявы прыгожага ў мастацтве тога ці іншага народу. Кажны народ мае свой асобны нацыянальны стыль, у якім красуецца душа народу. Ён адбівае яго жыцьцё, непаўторны характар, сваё разуменьне прыгожага. Я паклаў гэтую думку ў апавяданьне „Музыка" і ў верш „Слуцкія ткачыхі". Аваладаньне народнай паэтыкай і народным мастацкім стылем вельмі важна для нас усіх. У будучыні я мяркую распачаць тэарэтычную і практычную распрацоўку народнай паэтыкі. Але гэта цяжэй, чымсі ісьці па бітых шляхах. Паўтараючы зробленае народам, ня створыш самабытнага нацыянальнага мастацтва. Адно апіраючыся на ўсе рысы народнага мастацтва і бяручы зь яго нацыянальныя асаблівасьці, але творачы на ўзроўні сусьветных дасягненьняў, можна стварыць творы ў нацыянальным стылі, якія нават пераўзыйдуць іх і дадуць сваё сьвету. Тады і сьвет прызнае нас у складзе твораў сусьветных каштоўнасьцяў. Гэтак выглядаюць шляхі разьвіцьця беларускага нацыянальнага мастацтва й літаратуры, як і ўсяе культуры адроджанага народу.

Зірнуўшы на Вацлаваў твар, Максім заўважыў на ім поўную згоду і зразуменьне. Яму сталася прыемным, што нарэшце ў жыцьці ён паяднаўся з людзьмі, з якімі знайшоў сугалосьсе думак на творчасьць і лёс беларускай культуры. Ён замаўчаў на момант, а затым зірнуў у бок вакна. Праз шыбы адтуль ужо прабівалася сьвятло раньняга ўзыходу сонца. З усходняга боку ўжо першыя праменьні яго пачыналі ружовіць фарбаваныя ваканіцы. Субяседнікі толькі цяпер заўважылі, што начная цемень ужо разагнаная і толькі па кутках пакою яшчэ затрымаўся морак. Прышлося гасіць газоўку.

Гэта было ўжо апошняе спатканьне. Зродненым за іх час душам надта-ж ужо не хацелася разыходзіцца. Кажны зь іх дапушчаў, што можа гэта ўжо апошняя сустрэча ў жыцьці і што можа ўжо ніколі больш і ня прыдзецца пабачыцца. Яны ціснулі адзін аднаму рукі і цяжка стрымвалі сваё расчуленьне.

– Бывайце здаровы, мілы дабрадзею, – казаў на разьвітаньне Вацлаў. – Вы прывязьлі з сабою сьветлы прамень надзеі на лепшае нашага народу. Жывіце здаровенькі і няхай Бог перасьцерагае Вас, каб ня збочылі з абранае Вамі дарогі творцы і адраджэнца. Век буду памятаць нашы начныя размовы. Шмат з чаго скарыстаю ў далейшай працы. Яны лягуць гучнай манетай у нашу нацыянальную скарбонку. Прывітаньне прасторам, якія гасьцінна Вас прымуць.

На Юбілей Максіма Багдановіча

(працяг з 6-й бачынкі)

найбольш добрыя рэчы (*Наша ніва,* 1910, глядзі Каганец, Крапіўка, Будзька й іншыя.)...

Урэшце, адзначым скончанае летась выданьне „Беларускіх песьняроў"[15] і зборнік народных песьняў (сабраў Грыневіч), цікавы з артыстычнага боку. Наагул, нядрэнную памяць пакінуў па сабе мінулы год у гісторыі нашай паэзіі.

III

Пераходзячы да апавяданьняў, адзначым перш за ўсё два асобныя слаі: адзін складаецца з невялічкіх рэчаў, якім і назовы ніяк не падбярэш: апавяданьне – не апавяданьне, думкі ўголас – дык ня тое... адным словам, нешта зьбіваючаеся крыху на так званыя вершы ў прозе. Найчасьцей можна знайсьці там апісаньне прыроды ды выкліканых яе відам думак, але ўсё гэта нудна, непалётна; да таго-ж аўтары іх маюць небагата духоўнага палёту... Аднак бывае, што на апісаньнях нашага шэрага жыцьця адбіваецца лірычны ўздым душы пісьменьніка й уплятае ў вянок нашай літаратуры сьвежую яркую кветку.

Другі слой склаўся з жартаў, разьвітых у дробныя апавяданьні. Вартасьць лепшых зь іх – у жывасьці мовы, у апісаньні народнага быту, у тым, што яны па праўдзе караняцца ў народнай творчасьці ды разьвіваюць яе, уліваюць у літаратурныя формы, чым яны блізкія ды зразумелыя для народу.

Лепшай спадчынай, што ўзбагаціла нашую літаратуру мінулага году, былі бойкія казкі-апавяданьні Ядвігіна Ш. („Бярозка") ды яшчэ дзе-якія рэчы іншых пісьменьнікаў („Ахвяра", Гурло[16]) і інш. Сюды-ж трэба дадаць і некалькі апавяданьняў, зьместам сваім блізкія да народнай мудрасьці („Гарэлка", Я. Окліча; „Казка ня казка", Н.). Хоць і невялікія гэта здабыткі, але й тут выявіўся агульны ўзрост нашай літаратуры.

Урэшце, з нараджэньнем тэатра з'явілася яшчэ адно наслаеньне яе – беларуская драма, праз якую першы раз нашая мова лінула моцнай хваляй зь вёскі ў гарады.

З розных драм, напісаных у беларускай мове, летась прадстаўлялі „Моднага шляхцюка" К. Каганца ды ў перакладзе беларускім з расейскага „Па рэвізіі"[17] ды „Ня розумам зразумеў, а сэрцам"[18].

Есьць у нашай літаратуры й яшчэ адна драма – драма жыцьцёвая. 8 красавіка памёр на дваццатым годзе Сяргей Палуян; а якая любоў да Беларусі таілася ў яго сэрцы, які шырокі многабочны талент загінуў зь яго сьмерцяй, гэта можна зразумець і з глыбокага сымбалічнага, напоўненага духовым болем апавяданьня „Вёска" і „Хрыстос уваскрос", дзе на ўсім працягу б'ецца хваля напружанага пачуцьця...

------

1) Артыкул Максіма Багдановіча „Глыбы й слаі" – адзін зь першых беларускіх аглядавых матэрыялаў, напісаны на прафэсіянальным узроўні. Зь вялікай патрабавальнасьцю ды аргумэнтацыяй ідзе тут гутарка пра шляхі разьвіцьця беларускай паэзіі, прозы ды драматургіі за 1910 год, адзначаюца тут посьпехі й недахопы, аўтар упершыню выказаў думку пра дэмакратычны зьмест беларускай літаратуры, яе сацыяльную аснову. Пад тэрмінам „красная пісьменнасьць" М. Багдановіч разумее мастацкую літаратуру.

2) Пісьменьнікамі-аднаднёўцамі М. Багдановіч называе прадстаўнікоў так званай масавай літаратуры, якія друкавалі на старонках „Нашай нівы" адзін-два вершы й змайкалі.

3) Аўтар артыкула падкрэсьлівае сацыяльную накіраванасьць купалаўскай паэзіі.

4) М. Багдановіч памыляецца, бачачы ў паэме Я. Купалы „Адвечная песьня" *грубы сымбалізм.* Інакш ацэньваюць гэтую паэму М. Горкі (гл. с.205) і С. Руднянскі (гл. с.161–162).

5) Аўтар артыкулу мае на ўвазе верш Я. Коласа „Асеньні вечар", зьмешчаны ў газэце *Наша доля,*№2, 15 вер. 1906 г.

6) Ацэнка творчасьці Я. Коласа ў артыкуле М. Багдановіча вельмі суб'ектыўная.

7) Трэба думаць, што ўвесь абзац пра М. Багдановіча – не аўтарская самахарактарыстыка, а ўстаўка рэдакцыі *Нашай нівы.*

8) Гарун Алесь (Прушынскі Аляксандар 1887–1920) – беларускі паэт нацыянальнага напрамку, аўтар зборніка „Матчын дар", сябра эсэраўскай арганізацыі.

9) Леўчык Гальяш (Ляўковіч Ільля Міхайлавіч, 1880–1944) – беларускі паэт, выдаў зборнік „Чыжык беларускі" (1912).

10) Стары Улас (Сівы-Сівіцкі Уладзіслаў Пятровіч, 1865–1939) – беларускі паэт, супрацоўнічаў у газэце *Наша ніва.*

11) Гартны Цішка (Жылуновіч Зьміцер Фёдаравіч, 1887–1937) – беларускі паэт, празаік і публіцыст, з 1 студзеня 1919 г. узначальваў Часовы ўрад БССР.

12) Чарнышэвіч Фёдар – беларускі паэт, друкаваўся ў газэце *Наша ніва.*

13) Піліпаў (Нялепка І.) – беларускі паэт, друкаваўся ў газэце *Наша ніва.*

14) Буйла Канстанцыя (нарадзілася ў 1899 г.) – беларуская паэтэса, у дарэвалюцыйны час выдала зборнік „Курганная кветка" (1914), які рэдагаваў Я. Купала.

15) „Беларускія песьняры" – падпісная сэрыя кніг беларускіх клясыкаў, якую выдавала выдавецтва „Загляне сонца і ў нашае ваконца". Сюды ўвайшлі кнігі В. Дуніна-Марцінкевіча і Ф. Багушэвіча.

16) Гурло Алесь Кандратавіч (1892–1938) – беларускі паэт, друкаваўся на старонках *Нашай нівы.*

17) „Па рэвізіі" – камэдыя ўкраінскага драматурга М. Крапіўніцкага.

18) „Ня розумам уцяміў, а сэрцам" – камэдыя Касьяна Вясёлага (псэўданім Алеся Віцэнсія), друкаваўся ў газэце Крестьянин, 1909, №42–44.

19) У газэце *Наша ніва* за 1910 г. друкаваліся крытычныя матарыялы: У. Самойлы пра „Адвечную песьню" Я. Купалы (№38), А. Бульбы пра „Песьні жальбы" Я. Коласа №40, і „Гусьляра" Я. Купалы пад нр.43.

Тысячагодзьдзе Беларусі

(працяг з 9-й бачынкі)

маткай Рагнедай. Ізяслаў аднак пераяжджае ў Полацк, які ў міжчасе адбудаваўся, і стаецца князем Полацкай зямлі. Ізяслаў быў першым прасьветнікам Полаччыны, увёў пісьменства. Пры ім пісаліся граматы зь ягоным подпісам і пячаткай. Рагвалодавы ўнукі – нашчадкі былі князямі незалежнай Полацкай дзяржавы аж да літоўскага пэрыяду, а Ўсяслаў Чарадзей быў і Кіеўскім князем.

„Беларускія землі былі вольныя ад татарскага іга, тады калі йншыя ўсходня-славянскія землі былі пад ігам 240 гадоў."

Наканец прэлегэнт гаварыў пра нэгатыўнае становішча Масквы й БССР да 1000-годзьдзя дзяржаўнасьці Беларусі, якое там абыйдзена маўчаньнем.

Выстаўка

У выстаўцы былі прадстаўлены: фантастычныя скульптуры наймаладшага з удзельнікаў, Юркі Акулы; эстэтычны дыван Валі Пашкевіч вышыты прыгожым беларускім узорам; дыван Аляксандры Протас ідэнтычны да тога каторы яна давала на выстаўку ў Вільні 50 год таму й які стаўся собскасьцяй ксяндза Адама Станкевіча; рысункі алоўкам, тушам, акварэлі й нешта новае – афорт (мастацкі від гравюры) Івонкі Сурвілы; інкрустацыі Міколы Шуста – пераважна геамэтрычныя ўзоры выкладаныя дробнымі кусочкамі рознаколернай саломкі.

Даклад Др. Раісы Жук-Грышкевіч

НА СОТЫЯ ЎГОДКІ АД НАРАДЖЭНЬНЯ ІВАНА ЛУЦКЕВІЧА

„Так як імёны Рагвалод, Рагнеда, Ізяслаў сымбалізуюць пачатак гісторыі Беларусі, гэтак імёны Іван і Антон Луцкевічы зьвязаны з пачаткам сучаснага яе этапу – нацыянальна-палітычнага адраджэнскага руху.

„Іван і Антон Луцкевічы запачаткавалі нашаніўскую пару, так як яны былі заснавальнікамі й рэдактарамі газэты „Наша Ніва", тварцамі й ініцыятарамі адраджэнскай ідэалёгіі, арганізатарамі грамадзкага, палітычнага й культурнага жыцьця, вучыцелямі нарастаючых пакаленьняў беларускіх пісьменьнікаў, грамадзкіх і палітычных дзеячоў.

„Іван Луцкевіч быў ня толькі найбольшым беларускім павадыром свайго чясу, ён быў і няўтомным працаўнікам на ніве беларускай архэалёгіі, закладчыкам віленскай Беларускай Гімназіі, тварцом Беларускага Музэю імя Івана Луцкевіча ў Вільні.

„У 1946 годзе на загад Масквы быў закрыты й раскіданы па музэях Жмудзі віленскі Беларускі Музэй імя Івана Луцкевіча, музэй надзвычай багаты памяткамі гісторыі Беларусі, ды скарбамі духовае й матарыяльнае культуры беларускага народу ад часоў дагістарычных да палітычна-нацыянальнага адраджэньня 19і 20 стагодзьдзяў.

From the CNC's Memorandum to American Political Candidates

As a matter of general interest, the *Byelorussian Times* reprints below a list of "demands" or goals of the Captive Nations Committee of New York, which were disseminated to many political candidates in the 1980 and subsequent elections:

(1) We, the people of the Captive Nations, ask the support of the United States Government towards securing for the Captive Nations a voice in the United Nations.

(2) We ask the United States Government to designate a small territory to be made available for the exclusive use of the Captive Nations Alliance which would be established there under self rule.

(3) We ask the U.S. Government for assistance in establishing a radio and television broadcasting facility, a printing plant and an office to serve the cause of the Caprive Nations.

(4) We ask the U.S. Government to reinstate the House Committee of Un-American Activities and the Senate Internal Security Subcommittee.

(5) We ask that the U.S. Government insist on the repayment of the $11½ billion dollar loan to the USSR under the Lend Lease Act. This money should be used to establish a fund for compensation of victims of Communism and to finance the cause of the Captive Nations.

(6) We, the people of the Captive Nations will support all candidates for public office who express a real interest in the cause of the Captive Nations.

KUKABAKA IN AMERICAN PRESS

The following quote pertaining to the Byelorussian dissident, Michal Kukabaka, appears in the book "Soviet Dissidents" by Joshua Rubenstein, Beacon Press, p.230–231:

"Issue 43 of the *Chronicle of Current Events*, dated December 31, 1976, mentioned a certain Aleksander Podrabinek. According to the report, Podrabinek traveled to Mogilev, a town in Byelorussia more than eight hours by train from Moscow, to inquire about Michal Kukabaka, a worker who had been put in a psychiatric hospital for distributing copies of the Universal Declaration of Human Rights. His diagnosis stated that he suffered from 'a mania for the reconstruction of society.' Podrabinek talked with doctors and objected to Kukabaka's hospitalization citing legal and medical requirements for compulsory confinement. The doctors insisted they 'could not decide anything,' although, as Podrabinek reminded them, the hospital has the right to review all cases. He also told them that Kukabaka's case was known in Moscow and that activists intended to complain publicly. The next day Kukabaka was unexpectedly let go. The doctors assured Podrabinek that his visit had nothing to do with the patient's release. 'His treatment was simply over,' they explained."

З Падзеяў Мінулага Году

Традыцыйна многія газэты ў канцы году пішуць агляд важнейшых падзеяў за папярэдні год і ў такі спосаб нібы-то прашчаюцца са старым годам спадзяючыся на лепшыя падзеі ў наступным годзе.

Мы таксама, спадзяючыся на лепшыя падзеі ў 1982 годзе, зробім нешта падобнае, хоць у беларускім жыцьці ў Амэрыцы за 1981 год ня трэба рабіць вялікага сьпіску падзеяў бо адна зь іх выразна заслугоўвае звацца найважнейшаю. Гэта ёсьць царкоўны закалот у БАПЦ – непрыемная падзея, але ніхто ніколі не казаў, што важныя падзеі павінны быць прыемнымі.

Царкоўны закалот ёсьць важны тым, што ён пагражае далейшаму здароўю адзінай беларускай запраўды незалежнай царквы, БАПЦ, а без гэтай царквы загіне бальшыня беларускіх грамадзкіх цэнтраў і сьвецкіх арганізацыяў якія ўжо сёньня трагічна адчуваюць эфэкты закалоту. Цэнтральным у закалоце ёсьць канспірацыя супраць галоўнага кіраўніцтва БАПЦ, супраць Першагерарха й ягонага аўтарытэту без якога царква існаваць ня можа таксама як Каталіцкая царква ня можа існаваць без аўтарытэту Папы Рымскага. Як відаць, гісторыя паўтараецца, бо падобная канспірацыя тварылася супраць Архіяпіскапа Васіля амаль 20 гадоў таму.

Есьць надзея, што ў 1982 годзе закалот палягчэе, а ў Брукліне ён ужо зусім коньчыўся. Як-бы там ня было, нам трэба змагацца з гэтымі нэгатыўнымі падзеямі каб яны скарэй аканчальна закончыліся і дзелягэтага ў мінулым годзе газэта дала ім належную шырэйшую ўвагу.